



HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden avustaminen ja ohjaaminen VALMA-koulutuksessa.

Toiminnallinen opas Validia Ammattiopiston uusien työntekijöiden perehdyksen tukemiseksi

Triin Vares

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11 / 2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Triin Vares	Sivumäärä 34 ja 30 liitesivua
<p>Työn nimi: Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden avustaminen ja ohjaaminen VALMA-koulutuksessa.</p> <p>Toiminnallinen opas Validia Ammattiopiston uusien työntekijöiden perehdyksen tukemiseksi</p>	
Ohjaava(t) opettaja(t) Juha Niiranen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Validia Ammattiopisto	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytetyön tilaaja on Validia Ammattiopisto. Validia Ammattiopisto on yksi seitsemästä erityisammattiopistolaitoksesta Suomessa, sen pääkampus sijaitsee Järvenpäässä. Kaikilla Validia Ammattiopistossa opiskelevilla opiskelijoilla on erityisopetuksen tarve ja perusteet.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa opas, mikä tukee uusien avustajien ja ohjaajien perehtymistä työhön. Opas on tarkoitettu VALMA koulutuksessa työskenteleville avustajille ja ohjaajille. Avustajat ja ohjaajat työskentelevät moniammatillisessa työyhteisössä, jonka tarkoituksena on luoda tukea tarvitseville opiskelijoille turvallinen ja kannustava oppimisympäristö. Työn tavoitteena on opiskelijan ohjaaminen, avustaminen ja tukeminen oppimisprosessin eri vaiheissa siten, että opiskelijan itsenäisyys ja omatoimisuus korostuvat. Avustajan ja ohjaajan työn lisäksi oppaassa käsitellään erilaisten vamma-ryhmien tarpeita, tukemista ja kuntoutusta. Kuntoutus on yksi tärkeä osa erityisopiskelijan opetusta, koska jos kuntoutusta ei toteudu, opintojen eteneminen on haastavaa.</p> <p>Teoriaosuudessa olen kertonut tilaajan historiasta, nykypäivästä ja toiminta ajatuksesta, koska on tärkeää, että työn lukija tietää, mistä ammattiopistosta on kyse ja miten erityisammattiopisto eroa tavallisesta ammattiopistosta. Lisäksi teoriaosuudessa olen avannut mitä tarkoittaa ohjaus ja kuinka tärkeä osa se on opiskelijoiden opintojen tukemisessa.</p> <p>Tietopohjana olen käyttänyt paljon erilaista kirjallisuutta, lisäksi myös luotettavia internet lähteitä esim. ADHD – liitto, Opetushallituksen sivut jne.</p> <p>Prosessin tuloksena on opas, jonka pitäisi helpottaa niin uusien työntekijöiden perehtymistä työhön, kun esimiestahon luomaan perehymiskäytäntöjä.</p>	
Asiasanat erityisopetus, avustaminen, ohjaaminen, kuntoutus, vammaisuus, ammattikoulu	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Triin Vares	Number of Pages 34/31
Title The support and the guidance of vocational special needs students in VALMA – education. The guidebook for the orientation of new employees in Validia Vocational School	
Supervisor(s) Juhan Niiranen	
Subscriber and/or Mentor Validia Vocational School	
Abstract <p>Validia Vocational College, located in Järvenpää, Finland, is a vocational college providing vocational training and education for students with special needs. The student body in Validia has the established need for special vocational education. Validia Vocational College is one of the 7th special needs Vocational College in Finland.</p> <p>The objective of this thesis is to develop a guidebook, that helps new assistants and tutors to orientate themselves with the work. The guidebook is meant for assistants and tutors for VALMA – education. Assistants and tutors work in a multiprofessional work group, that provides students a safe and encouraging learning environment. The purpose of the work is to guide, assist and support the students during the different levels of their learning process, especially emphasizing their independence and self initiative. As well as the work of assistants and tutors the guidebook handles the needs, the support and the rehabilitation of the different type of special needs. Rehabilitation is an important part of the education of the students with special needs. Without rehabilitation the studies become challenging.</p> <p>Since it is important that the reader knows what kind of vocational provider the study is dealing with and what the difference is between a regular vocational school and a special needs vocational school, theory part of the study describes the history, the present and mission of the Validia Vocational College.</p> <p>The theory also describes what guidance means and how important part of the support of the students it is.</p> <p>As the theoretical background I have used many different kinds of references, as well as reliable internet sites such as ADHD –association and the Finnish National Board of Education etc.</p> <p>The result of the process is a guidebook that helps the orientation of new employees and the development of new orientation practices for the supervisors.</p>	
Keywords: special needs education, assistance, instructing, rehabilitation, disablement	

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2.VALIDIA AMMATTIOPISTO	5
2.1 Validia Ammattiopiston historia	5
2.2 Nykypäivä	6
2.3 Toiminta-ajatus, esteettömyys	7
3 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	7
3.1 Keskeisemmät käsitteet ja tavoitteet	8
3.2 Oppaan prosessi	8
4 AMMATTILLISEEN KOULUTUKSEEN VALMENTAVA KOULUTUS	13
4.1 Ammattiopintoihin valmentava VALMA-koulutus	13
4.2 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma HOPS	14
4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS	15
4.4 Erityinen tuki	15
5 OHJAAJUUS	16
5.1 Avustaja opiskelijan tukena	18
5.2 Ohjaajan rooli ryhmässä	18
5.3 Osallistaminen	19
6. VAMMAISUUDEN MÄÄRITELMÄ JA YLEISIMMÄT VAMMARYHMÄT	21
6.1 Neuropsykiatriset erityisvaikeudet	21
6.2 Kehitysvammaisuus	23
6.3 Liikuntavamma	24
6.4 Puhevamma	26
6.5 Liikunta-ja puhevammaisen opiskelijan tukeminen opinnoissa	27
6.6 Mielen terveyden häiriöt	28
7 OPPAAN KÄYTTÖKOKEMUKSIA	28
8 POHDINTA	30
LÄHTEET	31
LIITTEET	34
1. Kysely avustajille, ohjaajille	34
2. Opas - Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden avustaminen ja ohjaaminen VALMA-koulutuksessa	34

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyön aiheeksi omaan työhöni läheisesti liittyvän erityisryhmien avustamisen ja ohjaamisen. Työskentelen Validia Ammattiopistossa valmentavassa koulutuksessa ohjaajana ja avustaminen ja ohjaaminen kuuluu päivittäisiin työtehtäviini. Erityisryhmien opintojen edistämiseksi tarvitaan ympärille runsaasti henkilökuntaa tukemaan opintojen etenemistä ja sujumista.

Valmentavassa koulutuksessa työskentelee noin 25 avustajaa/ohjaajaa. Ryhmien henkilökunnan vaihtuvuus on tosi suuri ja perehtymiseen ei ole aina riittävästi aikaa. Opiskelija aines on haastavaa ja avustavalle henkilökunnalle on enemmän ja enemmän tarvetta. Kaikilla avustajilla ei ole kokemusta erityisopiskelijoiden avustamisesta ja ohjaamisesta.

Itse aloitin avustajana Validiassa, silloisessa Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksessa nelisen vuotta sitten ja muistan vieläkin, kuinka vaikea oli päästä alkuun. Ryhmässä oli 8 vaikeasti liikuntavammaista nuorta ja jokaisella nuorella oli omat haasteensa. Yritin hakea mahdollisimman paljon erilaista tietoa, että ymmärtäisin mitä olen tullut tekemään. Yhteistä opasta tai kansiota missä olisi kaikki tarvittava tietoa ei löytynyt ja jouduin hakemaan sitä erilaisista lähteistä. Lisäksi toimin vuoden verran mentorina uusille työntekijöille ja samoja asioita tuli esiin mentorointipalaverissa.

Keväällä kun tuli kutsu yhteisöpedagogin koulutuksen haastattelu, aloin pohtia, mikä olisi opinnäytetyön teemana, jos pääsisin opiskelemaan. Halusin, että opinnäytetyö olisi mahdollisimman läheisesti sidoksissa työni kanssa ja siitä syntyi idea tehdä opas, missä käsittelisin asioita jotka tulevat esiin päivittäin. Opinnäytetyön teemana on erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden avustaminen ja ohjaaminen valmentavassa (VALMA) koulutuksessa. Erityisesti oppaassa keskityin liikuntavammaisten nuorten avustamisen ja tukemiseen opinnoissa. Opas on tarkoitettu VALMA - koulutuksessa työskenteleville avustajille ja ohjaajille tukemaan heidän jokapäiväistä työskentelyään ja helpottamaan uuteen toimenkuvaan perehtymistä.

2.VALIDIA AMMATTIOPISTO

Oppaan tilaajana on Validia Ammattiopisto, entinen Invalidiliiton Järvenpään Koulutuskeskus.

2.1 Validia Ammattiopiston historia

Validia Ammattiopisto eli Mahdollisuuksien talo on erityisopetusta järjestävä ammattioppilaitos, jossa jokainen on arvokas omana itsenään. Jokainen on tärkeä osa suurempaa joukkoa, Mahdollisuuksien talon kouluyhteisöä. Yhteisöllisyys syvenee, kun yhteistyö ja luottamus opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä sekä opiskelijoiden kesken on toimiva.

Toimintaamme ohjaavat arvot ovat:

- Ihmisarvo
- Oikeudenmukaisuus
- Luotettavuus
- Rohkeus

Validia Ammattiopistolla (entinen Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus) on pitkä historia vammaisten kouluttamisessa. Vuosien varrella toiminta on laajentunut erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kouluttamiseksi ja tukemiseksi.

1940-luvulla sotien jälkeen oli tarvetta tarjota sotainvalideille uudelleenkoulutusta, koska oli paljon sotainvalideja, jotka vammautuivat pysyvästi ja edelliseen työhön paluu oli mahdotonta. Toiminta alkoi 15.heinäkuuta 1942, kun Suomen siviili- ja asevelvollisuusinvalidien liitto ry aloitti ammattikoulutuksen Westendin Invalidien ammattioppilaitoksessa. Ensimmäiset opiskelijat olivat sotainvalideja. Järvenpäässä toiminta käynnistyi 9. elokuuta 1948, Järvenpään Invalidien Ammattihoitolaitoksen nimikkeellä. Kyse oli kaksivuotisesta sähköalan kurssista, johon osallistui 28 opiskelijaa. Koulun tilana otettiin käyttöön Tuusulan kunnan Järvenpään kylässä tyhjiään ollut entinen silkkitehdas. Koulutuksen laajentamiseksi ja järjestämiseksi aloitettiin mittava asuintalojen rakennushanke, rakennushanketta varten perustettiin vuonna 1948 Järvenpään Invalidien asunnot oy. Rakennushankkeen toteuttamiseksi tarvittava laina myönnettiin vain kaupungeille ja kauppaloille, joten invalideille tarkoitettujen asunto-

hankkeiden myötä Järvenpään kylä erotettiin Tuusulan kunnasta. Järvenpäästä tuli kauppala vuonna 1951 ja asuntolat valmistuivat vuonna 1952.

Vuosien mittaan koulutuskeskus on laajentunut rakentamalla uutta ja yhdistymällä toisin oppilaitoksiin. 1960-luvun alussa Järvenpään Invalidien Ammattiopisto oli pohjoismaiden suurin erityisoppilaitos 300 opiskelijan ja lähes 20 ammattialan koulutustarjonnalla. Nykyisen muotonsa ammattiopisto sai vuonna 1993, kun Westendin Invalidien Ammattioppilaitoksen toiminta yhdistettiin Järvenpään Invalidien Ammattiopistoon. (nyk. Validia Ammattiopisto)

2.2 Nykypäivä

Validia Ammattiopistossa ja sivutoimipisteissä opiskelee n. 600 opiskelijaa. Oppilaitos tarjoaa ammatillisen koulutuksen erityisopetuksen lisäksi myös valmentavaa koulutusta, erityisopetuksen asiantuntiapalveluja, sekä kuntoutumiseen ja asumiseen liittyviä tukipalveluja.

Kaikilla oppilaitoksen opiskelijoilla on erityisopetuksen tarve. Erityisopetuksen perusteena on useammin jokin muu syy kuin tuki- ja liikuntaelinvamma. Esimerkkinä mielenterveyskuntoutujien määrä on vuosien varrella kasvanut merkittävästi. Psyykinen pitkäaikaissairaus on 1. sijainen diagnoosi noin joka kolmannella opiskelijalla (Salmi-nen, Anna-Liisa, 2015).

Tilastokeskuksen luokituksen perusteella vuonna 2015 valmentavassa koulutuksessa (VALMA) opiskeli 119 opiskelija. (Tilastokeskus, 2015)

Yleisimmät perusteet erityisopetukselle vuonna 2015 olivat:

- psyykkiset pitkäaikaissairaudet (26 %)
- lievä kehityksen viivästyminen (19 %)
- kielelliset vaikeudet (14 %)
- hahmottamisen, tarkkavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet (10%)
- liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeus (7%)
- autismiin ja Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet (6%)
- fyysiset pitkäaikaissairaudet (5%)
- muu syy, joka edellyttää erityisopetusta (3%)

- näkövamma (1%)
- kuulovamma (1%)

2.3 Toiminta-ajatus, esteettömyys

Validia Ammattiopiston toiminta-ajatuksena on ammatti, työ ja toimiva arki. Ammattiopisto toimii opiskelijanlähtöisesti ja Invalidiliiton periaatteiden mukaisesti, mahdollistaessa opiskelijoille esteettömän toimintaympäristön, mahdollisuuden osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää.

Ammattiopistossa opiskelijoille on mahdollistettu esteetön opiskelu, tilat ovat rakennettu niin, että opiskelija pystyy toimimaan mahdollisimman itsenäisesti, käytössä on erilaisia teknisiä ratkaisuja niin luokkahuoneissa, kun opiskelijoiden asumisyksiköissä. Esteettömyyttä tuetaan myös hyödyntämällä erilaisia apuvälineitä kuten. liikkumisen tukena ympäristöhallintalaitteita, johon on mahdollista asentaa monta kymmentä erilaista toimintaa helpottamaan mahdollisimman itsenäistä asumista. Lisäksi hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä ja tieto- ja viestintätekniisiä ratkaisuja, jotka mahdollistavat paikkaan ja aikaan sitomattoman opiskelun.

Psyykkinen esteettömyys taataan pienryhmien toiminnalla, jossa opiskelijat voivat osallistua kaikkeen toimintaan, ilmaista itseään ja tuoda esiin omia ajatuksia. Opetuksessa ja asumisessa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet, käyttämällä opiskelijan tarpeisiin parhaimmillaan sopivia opetusmenetelmiä, kommunikaatiotapoja ja tukitoimia.

3 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyöni voidaan määritellä toiminnalliseksi ja laadulliseksi opinnäytetyöksi. Toiminnalliseksi sen takia, että opinnäytetyön lopputuloksena syntyy tuotos, opas Validia Ammattiopiston varten. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksen tulee aina pohjata ammattiteoriaan ja sen tuntemukseen. Opinnäytetyöraportin täytyy aina pitää sisällä myös teoreettista osuutta (Falenius, Leino, Leinonen, Lumme, Sundqvist 2006).

Laadullisen opinnäytetyön (kvalitatiivinen) tarkoituksena on hyödyntää erilaisia menetelmiä tiedonkeruussa. Toteutin opinnäytetyön tekemällä webropolin avulla, kyselylomakkeen, mistä oli tarkoitus saada ehdotuksia oppaan sisällöstä. Lähetin linkin kaikille valmentavassa koulutuksessa työskenteleville avustajille ja ohjaajille, osa kysymyksistä olivat monivalintakysymyksiä ja osa avoimia. Avoimissa kysymyksissä toivon, että vastaaja pohtii vastauksia oman kokemuksen ja työtehtävien kautta.

3.1 Keskeisemmät käsitteet ja tavoitteet

Oppaassa keskeisimpinä termeinä ja käsitteinä ovat valmentava koulutus, avustajan/ohjaajan rooli ryhmässä ja erilaiset vammaryhmät ja niiden erityispiirteet. Valitsin nämä käsitteet keskeisemmäksi, koska ne yhdistävät teoreettisen tiedon ja toiminnallisen osuuden, ohjaavat opinnäytetyötä ja ovat isossa roolissa opinnäytetyön sisällössä ja toteuttamisessa. Lisäksi käsitteet ovat tulleet esille henkilökunnalle tehdyssä kyselyssä.

Oppaan tavoitteena on:

- olla selkeä ja ytimekäs, helposti ymmärrettävä perehdytyksen tuki myös työntekijöille joilla ei ole aikaisempaa kokemusta erityisnuorten kanssa työskentelystä
- kertoa lyhyesti mikä on VALMA-koulutus ja miten koulutuista toteutetaan Validia Ammattiopistossa
- auttaa huomioimaan erilaisten vammaryhmien erityispiirteet ja niiden tukemisen opinnoissa

3.2 Oppaan prosessi

Validia Ammattiopistossa aloittaa vuosittain paljon uusia työntekijöitä, enimmäkseen lukuvuoden alussa. Syksyllä 2016 aloitti yhteensä 46 uutta ohjaajaa ja avustajaa jatkavien lisäksi. Uusien työntekijöiden perehdyttämisen tueksi on tällä hetkellä olemassa lomake, jossa on kerrottu erilaiset asiat, mihin töissä pitäisi tutustua/perehtyä. Esimies yhdessä työntekijän kanssa tutustuu lomakkeeseen.

Itse aloitin Validia Ammattiopistossa neljä vuotta sitten ja kaipasin opasta, johon olisi koottu kaikki tarvittavat tiedot valmentavasta koulutuksesta, myös erilaisista vamma-ryhmistä ja niiden erityispiirteistä. Lisäksi olen toiminut vuoden verran mentorina uusille työntekijöille ja samanlaisia toiveita tuli perehdyksessä esiin. Päästyäni opiskelemaan aloin pohtia opinnäytetyön teemaa ja ensimmäisenä tuli mieleen, että Validia Ammattiopistolta puuttuu käytännöllinen opas uusille ja vanhoille työntekijöille. Kyseilin esimiehiltä oppaan tarpeesta ja sain vastauksen, että oppaalle olisi kysyntää ja käyttöä. Minulla oli monenlaisia ajatuksia oppaasta ja tein siitä lyhyen esityksen, jonka esitin syyskuun 2015 alussa tilaajalle ja sain palautteen, että oppaalle on tarvetta ja on tärkeää, että se palvelee kaikkia tahoja, niin työntekijöitä, kun työnantajaa.

Oppaan on tarkoitus olla selkeä ja ytimekäs, ja antaa yleiskuva siitä, mitä tarkoittaa avustaminen/ohjaaminen erityisammattiopistossa. Tarkoituksena on kerätä yhteen materiaalia, joka helpottaa uuteen työkuvaan perehtymistä ja opiskelija-ainekseen tutustumista. Oppaan pyrin toteuttamaan niin, että se tukee niin uusia työntekijöitä, kuin esimiestahoa sekä helpottaa uusien työntekijöiden nopeaa perehtymistä työtehtäviin ja opiskelija-ainekseen

Aikataulu

Syyskuu 2015	marras- 2015/2016	tammikuu 2016	helmi– huhtikuu 2016	touko – elokuu 2016	elo - marraskuu 2016
Opinnäytetyön idean esittäminen tilaajalle, tilaus	Kysymyksien laatiminen, Webropol-linkki lähetetty työntekijöille	Kyselyn vastauksien raportointi, teoriatietoon tutustuminen, oppaan miellekartta	Oppaan kokominen, valmiin versioon esittäminen tilaajalle	Opinnäytetyö raportointi, työ valmistuu marraskuussa 2016	

Tässä aikataulussa näkyy oppaan prosessi aloitusvaiheesta loppuvaiheeseen. Koko prosessi on kestänyt vuoden verran ja opas valmistui sopivasti uuden syyslukukauden alkuun.

Oppaan prosessin aloitin yhteiskyselyllä Valma-ohjaajille ja avustajille. Tarkoituksena oli saada tietoa, millainen koulutustausta, työkokemus sekä tieto erityisryhmistä työntekijöillä on

Kyselyssä oli seuraavia kysymyksiä:

1. sukupuoli
2. työtehtävä
3. peruskoulutus
4. Kauanko olet toiminut avustajana ja/tai ohjaajana?
5. Millaisten opiskelijoiden kanssa työskentelystä sinulla on kokemusta?
6. Onko sinulla aikaisempaa kokemusta avustajan/ohjaajan työstä ennen oppilaitokseemme tuloa?
7. Milloin aloitit työskentelyn Validia Ammattiopistossa ja missä tehtävissä olet talon sisällä työskennellyt?
8. Avustatko opiskelijaa päivittäisissä toiminoissa?
9. Mitkä asiat koet haasteellisiksi työssäsi?
10. Osallistutko aktiivisesti opiskelijan kuntoutukseen, miten?
11. Mitä asioita avustajan/ohjaajan oppaassa pitäisi mielestäsi käsitellä?

Kyselyyn vastasi 15 avustajaa/ohjaajaa 23:sta. Kysymyksiin oli vastattu perusteellisesti ja esille nousi toiveita, että oppaassa keskityttäisiin seuraaviin seikkoihin:

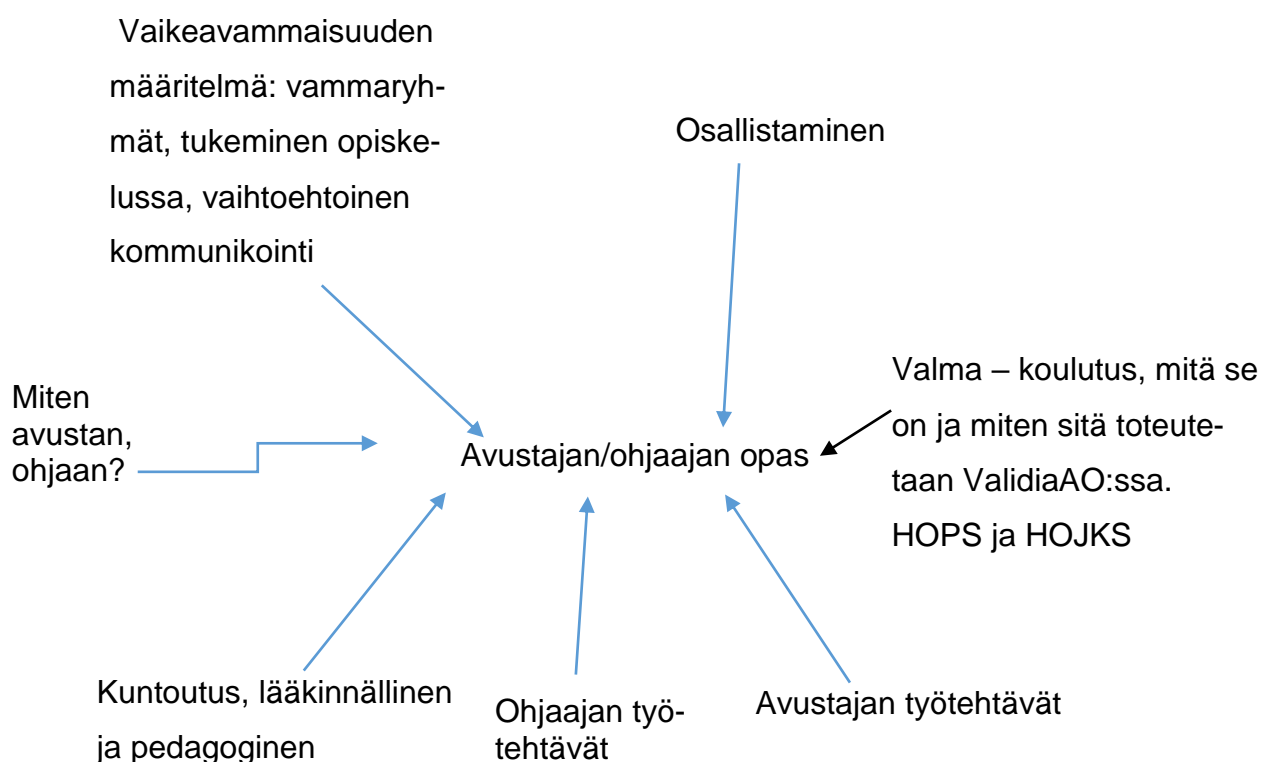
- ohjaajan työtehtäviin, ohjaavuuteen ja opiskelijälähtöiseen työskentelyyn
- kerrotaan Valman opiskelija-aineksesta ja erilaisista vammaryhmistä sekä niiden erityispiirteistä.
- Miten avustan/ ohjaan erilaisia vammaryhmiä.
- Mitä on Valma-koulutus ja mitä sillä tavoitetaan.
- Kuntoutuksen rooli opinnoissa ja kuntouttava työote
- Avustaminen ja erilaiset apuvälineet päivittäisessä työskentelyssä

Ohjaamisesta ja ohjaajuudesta keskustellaan paljon koulumaailmassa. Millainen ohjaaja minä olen? Ohjaajuudessa on kysymys ammatista, jossa ei pysty sivuttamaan oman persoonaansa. Sen vuoksi on tarpeellista kehittää itsetuntemusta ja tunnistaa miten toimin erilaisissa, vaihtelevissa tilanteissa. Hyvällä itsetunnolla syntyy itsearvostus ja arvostamalla itseään on mahdollisuus arvostaa aidosti muita. Ohjaaja tärkein työväline on hän itse (Kallio ym. 2010, 10 – 27).

Olin asettanut tavoitteeksi saada opas valmiiksi tammikuuhun 2016 mennessä. Sei ei kuitenkaan onnistunut. Haasteena oli saada ajoissa työntekijöiltä vastauksia kyse-

lyyn, jouduin pitämään kyselyä auki melkein 2 kuukautta, että saisin riittävästi vastauksia. Kysely oli auki marraskuusta 2015-tammikuuhun 2016. 15 avustajaa/ohjaajaa vastasi kysymyksiin ja pääsääntöisesti vastaukset olivat asiallisia ja perusteellisia.

Vastauksien, toiveiden ja tarpeiden perusteella tein itselleni miellekartan, jonka pohjalta aloin kerätä tarvittavia materiaaleja.



Miellekartta aiheesta ” avustajan/ohjaajan opas”

Helmikuusta huhtikuuhun keräsin lähdemateriaaleja opasta varten, luin erilaisia kirjoja, hain materiaalia verkosta ja keskustelin paljon työntekijöiden kanssa heidän ajatuksistaan ja toiveistaan oppaan suhteen. Kirjallista materiaalia löytyi runsaasti ja niistä tarpeellisen karsiminen oli haasteellista. Yhdistän oppaassa melko paljon omaa osaamistani, taustatietoa ja kirjallisia materiaaleja. Samalla pohdin sitä, mikä on hel-poin ja yksinkertaisin keino kertoa uudelle työntekijälle työssä vaadittavat tiedot ja taidot.

Kirjoittamisprosessi oli mielenkiintoinen ja antoisa. Kirjoittaessani huomasin, että minulla on paljon tietoa aiheesta, mutta silti tuli esiin paljon uutta tietoa. Kirjoittamista helpotti myös aikaisempi lähihoitajakoulutus, koska siinä perehdyin erityisesti kuntoutukseen ja vammaisuuteen. Kirjoittamisen aikana pohdin sitä, miten saan koottua tiedon oppaaseen, niin että se on kaikille ymmärrettävää ja selkeää.

Kyselyssä tuli esiin, että avustajina työskentelee myös henkilöitä, joilla ei ole aikaisempaa kokemusta erityisnuorten kanssa työskentelystä tai ylipäänsä koulumaailmassa työskentelystä. Erityisoppilaitoksessa on huomioitava paitsi opiskelu, myös erityisnuoret, jotka tarvitsevat runsaasti tukea, kannustusta, rohkaisua ja erilaisia oppimisympäristöjä. Avustajilta ja ohjaajilta vaaditaan omatoimisuutta, kuntouttavaa työotetta ja erilaisten sidosryhmien kanssa työskentelyä. Lisäksi osaamista siitä milloin opiskelija tarvitse oikeasti tukea, ja milloin on vaara mennä yliavustamisen puolelle. Työurani alussa silloinen vastuuopettaja sanoi, että avustajan työ on tehdä itsensä tarpeettomaksi ja se aina ole helppo juttu. Moni uusi työntekijä on kamppailut ajatuksen kanssa, kauanko joudun odottamaan, että opiskelija saa tehtävän valmiiksi. Eri-tyisen vaikea on erottaa puolesta tekeminen tarpeellisesta avustamisesta kun kyseessä on opiskelija, joka tarvitse tukea kaikissa asioissa, niin liikkumisessa, kommunikoinnissa kun muissa päivittäisissä toiminnoissa.

Avustaja, jolta puuttuu alalta kokemus, hankkii tiedon ja osaamisen työkokemuksen ja hyvän perehtymisen kautta. Oppaaseen koottu tieto helpottaa tutustumista erityiskoulumaailman arkeen, sen lisäksi avustaja tarvitse työnantajan puolesta riittävän hyvää opastusta ja perehdystä työhön. Validia Ammattiopisto järjestä uusille työntekijöille erilaisia koulutuskokonaisuuksia, joista osa on pakollista uusille, ja osaa osallistutaan mahdollisuuksien mukaan. Tarjolla on kaikenlaisia koulutuksia, mutta tavoittavatko aina uusia työntekijöitä. Eninteen kaikenlaisia koulutuksia on syksyllä, kun koulu alkaa, silloin on myös kiireisin aika töissä. Validia Ammattiopisto – mahdollisuuksien talo, antaa mahdollisuuden työntekijöille kouluttautua ja päästä töissä eteenpäin. Tuetaan ja kannustetaan kouluttautumaan, vaikka työn ohessa lähihoitajaksi tai muuhun alan koulutukseen.

Kesän aikana sain valmiiksi useita versioita oppaasta ja jouduin usein lisäämään tai poistamaan tietoa. Tietoja ja asioita, joita olisin halunnut lisää oppaaseen, oli paljon.

Tarkoituksena oli kuitenkin pitää asia ytimekkäänä ja riittävän yksinkertaisena. Lisäksi pohdin, milloin ylitän ohjauksen rajan ja oppaasta tulee enemmän hoidollinen opas.

Elokuussa opas oli valmiina esiteltäväksi. Esittelin työn tilaajalle ja sain positiivista palautetta, että tuotoksessa on paljon hyviä asioita ja se on helposti luettava. Pienien korjauksien ja muutoksien jälkeen opas oli koulutusjohtajan mielestä käytännöllinen ja hyödyllinen apuväline perehdyttämisen tueksi. Syyskuun aikana opas jaettiin uusille ja jatkaville avustajille ja ohjaajille luettavaksi ja kommentoitavaksi. Opas on tulossa oppilaitoksen sisäiseen intraan kaikkien työntekijöiden käyttöön.

4 AMMATTILLISEEN KOULUTUKSEEN VALMENTAVA KOULUTUS

4.1 Ammattiopintoihin valmentava VALMA-koulutus

Koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä ja koulutus muodostuu pakollisista, valinnaisista ja useista vapaasti valittavista koulutuksen osista. Koulutus on kestoltaan vuoden mittainen, perustelluin syin se voi kestää 2 vuotta. Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumisiksi sekä vahvistaa opiskelijan valmiuksia suorittaa ammatillinen perustutkinto. Koulutus on opiskelijanlähtöistä ja perustuu alkukartoitusten jälkeen opiskelijan henkilökohtaisiin tarpeisiin. Koulutus on ensisijaisesti tarkoitettu vailla toisen asteen tutkintoa oleville perusopetuksen päättäneille nuorille. Koulutukseen voivat myös osallistua aikuiset, jotka tarvitsevat valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymiseksi (Opetushallitus 2015,1-4).

Koulutuksen osat:

Pakollinen koulutuksen osa	Laajuus osaamispisteinä
----------------------------	-------------------------

	(osp)
Ammatilliseen koulutukseen orientoituminen ja työelämän perusvalmiuksien hankkiminen	10
Valinnaiset koulutuksen osat	50
Opiskeluvalmiuksien vahvistaminen	10 -30
Työssäoppimiseen ja oppisopimuskoulutukseen valmentautuminen	10-20
Arjen taitojen ja hyvinvoinnin vahvistaminen	10 - 20
Ammatillisen perustutkinnon osat tai osa-alueet	0 -10
Vapaasti valittavat koulutuksen osat	0 - 5

Validia Ammattiopistossa koulutus toteutetaan erityisopetuksena ja koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat runsaasti tukea opinnoissa ja elämässä. Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Koulutuksen pääpaino on pedagogillisella kuntoutuksella sekä opiskelijan opiskeluvalmiuksien sekä hyvinvoinnin ja osallistumismahdollisuuksien vahvistamisella. Koulutukseen voidaan integroida kuntoutuspalveluja (esim. fysio-, toimintatms. terapiaa, psykologin tapaamisia) joka edistävät opiskelijan kokonaiskuntoutusta. VALMA muodostuu opinnoista, jotka voivat vaihdella opiskelijan tavoitteiden, perustietojen, taitojen sekä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. (Validia Ammattiopiston VALMA opetussuunnitelma, 2015)

4.2 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma HOPS

Koulutus järjestetään opiskelijälähtöisesti ja perustuu alkukartoitusten jälkeen opiskelijan omiin henkilökohtaisiin tarpeisiin, tavoitteisiin, kiinnostuksen kohteisiin ja toimintakykyyn. HOPS muodostuu edellä mainittujen tarpeiden pohjalta yhdessä vastuuopettajan ja tarvittaessa moniammatillisen opiskelijahuollon ja työelämän tuen avulla. Verkostoituminen ja yhteistyö ovat välttämättömiä opiskelijan kokonaisvaltaisen tuen takaamiseksi.

Suunnitelma sisältää:

- yksilölliset valinnat

- opiskelussa etenemisen
- oppimisen arvioinnin
- opiskelijan osaamisen ja opintojen tunnistamisen ja tunnustamisen

Tavoitteiden toteutumista arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa koulutuksen aikana, HOPSia päivitetään koko koulutuksen ajan.

HOPS on välttämätön työväline niin opiskelijalle, opettajille kuin muillekin tukihenkilöille (Opetushallitus).

4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS

Jokaiselle Validia Ammattiopistossa opiskelevalle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. HOJKS on opiskelijan oppimista ja kuntoutumista tukeva kokonaissuunnitelma. HOJKS-keskusteluja järjestetään ainakin kaksi kertaa vuodessa, lukuvuoden alussa (elo-syyskuu)-tällöin keskitytään tuen tarpeen arviointiin, opintojen aloittamiseen ja tukemiseen, tarvittavien henkilökohtaisten tukitoimien kartoitukseen ja toteuttamiseen. Kevätlukukauden alussa (joulukuu- tammikuu) käydään läpi opintojen eteneminen, henkilökohtaiset tukitoimet ja jatko-opinnot. HOJKS:aan osallistuu vastuuopettajan lisäksi huoltaja (ainakin alle 18v.), opiskelijahuollon yhdyshenkilö sekä asuntolan ohjaaja (asuntolassa asuvat). Tarvittaessa ja tilanteen mukaan myös muut opiskelijan verkostoissa olevat henkilöt (esim. hoitotaho, vammaispalvelun sosiaalityöntekijä, jne).

HOJKS:ssa noudetaan niitä ohjeita ja lakeja mitä tietosujalainsäädäntö määrää, se toimii sopimuksena, suunnitelmana, dokumenttina ja yhteistyön välineenä erilaisten sidosryhmien välillä.

HOPS ja HOJKS kulkevat käsi kädessä ja rinnakkain.

4.4 Erityinen tuki

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998, 20 § määrittelee erityisopetuksen ”*Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai oppilashuoltopalveluja tarvitsevien opiskelijoiden*

opetus annetaan erityisopetuksena. Opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS.”

Opetushallituksen ohjeiden mukaan erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja opiskelijan tarvitsemasta muusta tuesta. Erityisopetus on ensisijaisesti pedagogista, oppimisen tukea, muu tuki taas koulunkäynnin tukea. (OPH, säädökset ja ohjeet) Koodilla ja sanallisesti määritellään opiskelijan erityisen tuen tarve, koodi merkitään HOJKSiin,

- 01 hahmottamisen, tarkkavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet
- 02 kielelliset vaikeudet
- 03 vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt
- 04 lievä kehityksen viivästymä
- 05 vaikea kehityksen viivästymä
- 06 psyykkiset pitkäaikaissairaudet
- 07 fyysiset pitkäaikaissairaudet
- 08 Autismin ja Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet
- 09 liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeudet
- 10 kuulovamma
- 11 näkövamma
- 12 muu syy, joka edellyttää erityisopetusta

Koodit 1 - 3 ja 12 voidaan määrittää moniammatillisen arvioinnin pohjalta oppilaitoksessa. Koodit 4 - 11 edellyttävät lausuntoja ja diagnoosia. (Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä 2015, 10).

Keinoja opiskelijan tukemiseksi on paljon. Validia Ammattiopistossa on pienet ryhmät max 12 opiskelija per ryhmä. Jokaisessa ryhmässä on vastuuopettajan lisäksi ohjaaja ja mahdollisesti ainakin yksi avustaja. Jokaiselle ryhmälle on määrittelyt oma opiskelijahuollon yhdyshenkilö (hyvis), jonka tehtävänä on tukea opiskelijan opintojen etenemistä yhteistyössä vastuuopettajan kanssa. Lisäksi opiskelijoiden käytössä on Järvenpään kaupungin järjestämät terveydenhuollon palvelut: terveydenhoitaja, kuraattori ja psykologi.

5 OHJAAJUUS

Opetushallituksen ”Hyvän ohjauksen kriteerit” -julkaisussa sanotaan että *”ohjaus koulussa ja oppilaitoksessa on jatkuvaa, vuorovaikutteista ja tavoitteellista toimintaa oppilaan ja opiskelijan oppimisen, kasvun ja kehityksen tueksi. Ohjaus on kaikkien oppimisympäristöissä työskentelevien yhteistä työtä”*.

Tarkoituksena on lisätä opiskelijan itsetuntemusta ja ohjata opiskelija tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Ohjauksen avulla tuetaan ja vahvistetaan opiskelijan ryhmään kuulumista ja osallistamista. Ohjauksella on tärkeä rooli hyvinvoinnin lisäämisessä, syrjäytymisen ehkäisyssä ja positiivisen ilmapiirin luomisessa. (Rinkinen 2014, 4-5.)

Ohjaaminen on yhdessä opiskelijan kanssa kulkemista ja tukemista, ammattimaista toimintaa mutta silti inhimillistä ja helposti lähestyttävää. Se on monimuotoista ja tavoitteiltaan sekä sisällöiltään vaihteleva toimintaa. Sitä määrittävät ympäristö, jossa ohjaus tapahtuu ja kohderyhmät, joiden parissa toimitaan. Ohjaamiseen kuuluvat erilaiset ohjaustilanteet, ne ovat pääsääntöisesti tavoitteellisia ja suunnitelmallisia. Ohjaajuus erityisopiskelijoiden parissa vaatii ohjaajalta muun muassa avarakatseisuutta, johdonmukaisuutta ja kunnioitusta ohjattavia kohtaan. Lisäksi ohjaajan on tiedettävä opiskelijoiden erityistarpeet ja ohjattava heitä sen pohjalta. Ohjaajan tavoitteena tulisi olla itsensä tekeminen tarpeettomaksi (Kalliolla ym. 2010, 128 – 129).

Ohjaajan tarpeellisiin taitoihin kuuluvat motivointi, kannustaminen ja rohkaisu. Motivoinnin voisi lukea yhdeksi tärkeämmistä työtehtävistä. Nuoria joilla on heikko itsetunto ja erilaisia negatiivisia kokemuksia takana, joutuu usein kannustamaan rohkaisemaan uusiin asioihin. Työskentelin jonkin aja ryhmässä, jossa opiskeli pääsääntöisesti mielenterveyskuntoutujia ja he tarvitsivat eniten psyykkistä tukea. Ohjaajuus siinä ryhmässä oli enemmän pikkuaskelilla eteenpäin kulkemista opiskelijaa tukiessa. Kuuntelua, yhdessä uusien asioiden kokemista ja rohkaisemista. Tavoitteena on, että opiskelija pääsee takaisin arjen rytmin, opettelee toimimaan ryhmän jäsenenä ja pitkäaikaisena tavoitteena on ammattilisiin opintoihin ja työelämään pääsy. Se kaikki vaatii hyvää verkostoitumista, opiskelijan luottamuksen voittamista ja pikkuaskelilla eteenpäin kulkemista. Annetaan opiskelijoille aikaa oivaltaa itse oman vahvuutensa ja heikkoutensa, lisäksi vahvistetaan itsetuntemusta erilaisten kokemusten kautta.

5.1 Avustaja opiskelijan tukena

Avustajan työtehtävät voivat vaihteella ryhmittäin, riippuen siitä, millainen opiskelija-aines ja avuntarve ryhmässä on.

Yhteisesti määrittelyt työtehtävät ovat:

- opiskelijan avustaminen ja tukeminen kuntouttavalla työotteella HOJKS:an linjausten mukaisesti
- opiskelijan avustaminen: lähitunneilla, asuntolassa, päivittäisissä toiminnoissa (ruokailu, liikkuminen, wc-käynnit, yms.)
- huolehtia omalta osalta tietosiirroista
- tehdä yhteistyötä opettajien, ohjaajien ja muiden sidosryhmien kanssa avustettavaa opiskelijaa koskevissa asioissa

Avustaja on mahdollistaja ja hänen tehtävä on tukea opiskelijaa niissä toiminoissa jossa opiskelijan omat voimavarat eivät riitä.

Tärkeää on ymmärtää, millaisten opiskelijoiden kanssa avustaja työskentelee. Opiskelijan itsenäisen selviytymisen ja omatoimisuuden edistäminen on oleellinen osa avustajan työtä. Parhaiten tähän tavoitteeseen päästään siten, että avustaja ei tee niitä asioita, jotka nuori itse pystyy tekemään. Opiskelijan ohjaamisessa vaativinta on löytää tasapaino tarpeellisen auttamisen ja itsenäistymisen tukemisen välillä. Tukea opiskelija ottamaan itsenäistä vastuuta omasta kehittämisestä, oppimisesta ja kuntoutumisesta. (Merimaa & Virtanen 2007, 40-42)

5.2 Ohjaajan rooli ryhmässä

Ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ohjaajien työpaikat ovat syntyneet opiskelijoiden lisätuen tarpeista.

Niin kun avustajan työ, myös ohjaajan työtehtävät vaihtelevat ryhmittäin, riippuen opiskelijoiden avun- ja tuen tarpeista.

Ohjaajan työkuva eroaa avustajan työnkuvasta siinä, että ohjaajan tehtävä on kokonaisvaltaisesti tukea ryhmän opiskelijoita.

Lisäksi tehtäviin kuuluu:

- oppimisen, työelämätaitojen, elämänhallinnan ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen moniammatillisessa yhteistyössä
- yhteistyö opettajan, ohjaajien, avustajien ja muiden sidosryhmien kanssa ryhmänsä opiskelijoita koskevissa asioissa.
- opiskelijoiden ohjaaminen ja avustaminen omatoimisuutta vaativissa toiminnoissa
- kuljetuksista huolehtiminen ja niiden valvominen tarvittaessa
- osallistuminen tutustujien, kokeilijoiden, työssäoppijoiden ohjaukseen, perehdyttämiseen ja arviointiin

Ohjaaja antaa opiskelijalle/opiskelijoille yksilöllistä tukea, kannustaa, motivoi ja tukee opiskelijoiden kokonaiskuntoutusta HOPS:ssa ja HOJKS:ssa määritellyiden tavoitteiden mukaisesti.

Yksi ohjaajan tärkeimmästä tehtävästä on vuorovaikutus ohjattavan kanssa. Hyvällä, asiallisella vuorovaikutuksella saadaan aikaseksi luotettava suhde opiskelijan kanssa. Ohjaaja saattaa kulkea rinnalla vain hetken, mutta siinä pienessä hetkessä hyvä ohjaaja pystyy tekemään vaikutuksen ja auttamaan opiskelijaa eteenpäin opinnoissa ja itsenäisessä elämässä. (Kalliola, Kurki, Salmi & Tamminen-Vesterbacka 2010, 52-53; Kauppila 2005, 52-60.)

Ohjaajalla on tärkeä rooli ryhmädynamiikan luomisessa, hyvä ryhmädynamiikka voi kantaa läpi vaikeidenkin tilanteiden ja huono taas heijastuu kaikkeen. (Kalliola ym. 2010, 108-110.)

Ohjaajuus erityisopiskelijoiden parissa vaatii ohjaajalta muun muassa avarakatseisuutta, johdonmukaisuutta ja kunnioitusta ohjattavia kohtaan. Lisäksi ohjaajan on tiedettävä opiskelijoiden erityistarpeet ja ohjattava heitä sen pohjalta. Ohjaajan tavoitteena tulisi olla itsensä tekeminen tarpeettomaksi. (Kalliola ym. 2010, 128-129).

5.3 Osallistaminen

Hanna Heinosen blogikirjoitus *"osallistaminen for dummies"* määrittelee osallistamisen, prosessiksi joka tekee osalliseksi ja aktivoi. Osallistamisen tavoitteena on mahdollistaa osallistuminen: joku ottaa osaa ja on mukana jossain.

Osallistaminen on myös yksi kuntoutuksen menetelmä, sen tarkoituksena on saada asiakas, tässä kontekstissa opiskelija, osallistumaan aktiivisesti opiskelussa ja arjessa ja hoitamaan omia asioita.

Validia Ammattiopistossa on kyse erityisnuorista, joilla on yleensä vaikeuksia sosiaalisessa kanssakäymisessä. Suurin osa opiskelijoista on jossain muodossa kokenut koulukiusaamista, syrjintää tai muuten jäänyt ulkopuolella esim. puuttuvan puhe-kommunikaation takia. Ryhmässä työskentely ja oleminen ovat haastavia ja tarvitsee varsinkin alussa runsaasti tukea ja ohjaamista. Siinä korostuu opettajan ja ohjaajan rooli. Erilaisten vaikeuksien ja haasteiden edessä nuoret pyrkivät tarkoituksellisesti muuttamaan sosiaalisia suhteitaan, käytöstapojaan ja fyysistä ympäristöään. (Kumpulaine, Krokfors, Lipponen, Tissari, Hilppö, Rajala 2010, 23)

Tukea tarvitsevan opiskelijan osallistuminen ei tapahdu hetkessä, vaan tarvitse ympärille osallistamista tukevia toimintaympäristöjä, joiden ominaisuudet tukevat ja edistävät yksilön toimintaa ja osallistumista. Merkityksellistä osallistumisessa on se, että opiskelija kokee, että hän on mukana aktiivisena toimijana, osallistujana eikä tuen tarvisijana, joka otetaan toiminnan ja osallistamisen kohteeksi. Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus on toiminnan ja oppimisen perusta. Jokaisella ihmisellä on tarve tulla hyväksytyksi sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä. Lisäksi on tarve tulla kuulluksi ja nähdyksi. Tullakseen kuulluksi opiskelija tarvitsee lähellä aikuisen, joka on valmiina avoimeen ja aktiiviseen kuuntelemiseen. (From, Koppinen 2000, 17-29).

Ihmisellä on tarve tulla hyväksytyksi ja hyväksyä myös muut osana ryhmää. Pienryhmän työskentelymallia käytetään paljon Validia Ammattiopistossa. Se mahdollistaa opiskelijoita toimimaan toisten kanssa ja uskallusta kertoa toisille itsestään ja omista ajatuksista. Ryhmädynaamiikalla on tärkeä rooli, siinä että opiskelija oppii luottamaan ympärillä oleviin opiskelijoihin ja myös henkilökuntaan. Ilmapiirin pitää olla ystävällinen, avoin, luottamuksellinen ja turvallinen. Ryhmädynaamiikka alkaa ja elää vuorovaikutuksen kautta.

Osallistamisen avainsanoja ovat:

- aika
- aikuisen rooli mahdollistajana ja tukejana
- yhdenvertainen toiminta, jokaisen ääni tulee kuulluksi

- toiminnalliset, aktivoivat menetelmät
- kiinnostavuuden herättäminen

Osallistumisen paras taso saavutetaan kun aikuiset ja opiskelijat työskentelevät yhdessä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Ihminen on motivoitunein sellaiseen opiskeluun, jonka tavoitteet tukevat hänen elämänsä ja keskeisiä päämääriään. Liian vaikeat tehtävät eivät motivoi työskentelemään, myöskään liian helpot tehtävät eivät herätä motivaatiota osallistumiseen. Joskus motivaation syntymiseen riittää opettajan persoona tai kiinnostava aihe. (Vuorinen 2006, 20 -25).

6. VAMMAISUUDEN MÄÄRITELMÄ JA YLEISIMMÄT VAMMARYHMÄT

Vammaispalvelulain mukaan ”vammaisella” henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavomaisista elämän toiminnoista.

Vamma ei aina ole sama asia, kun sairaus, vamma saattaa olla sairauden tulos, mutta vammaisen ihminen voi tietyssä hetkenä olla terve. Vasta jos sairaus on sellainen, että se vaurioittaa pysyvästi tai pitkäaikaisesti jonkin elimen tai toimintakyvyn, voidaan puhua vammasta tai vammaisesta ihmisestä.

Nykyään vammaisuutta määritellään tarkastelemalla, minkälaisia toimintakyvyn rajoituksia vamma aiheuttaa ihmiselle hänen elinympäristössään (Malm, Matero, Repo, Talvela 2006. 9-12).

6.1 Neuropsykiatriset erityisvaikeudet

Neuropsykiatriset erityisvaikeudet syntyvät muutoksista, selkäytimessä, aivoissa, lihaksissa, äärishermostossa tai autonomisessa hermostossa. Siitä, mistä muutokset voivat johtua ei ole selvä tietoa. Osa näistä muutoksista voivat vaikuttaa toimintakykyyn ja itsenäiseen selviytymiseen. (Arvio, Aaltonen 2011, 23-25).

Diagnoosin saanti voi olla hankalaa, koska persoonallisuuden ja oireyhtymän erottaminen on haastavaa.

Oppaassa käsiteltyjä yleisimpiä neuropsykiatrisia vaikeuksia ovat ADHD ja Aspergerin oireyhtymä. Myös dysfasia, lukemisen erityisvaikeus ja laaja-alaiset oppimisvaikeudet luokitellaan neuropsykiatristen erityisvaikeuksien alle.

Tarkkavaisuus-ja yliaktiivisuushäiriö

ADHD-on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, josta käytetään myös termiä tarkkaavuus - ja yliaktiivisuushäiriö. Kyseissä on häiriö, jonka ydinoireita ovat tarkkaamattomuus, yliaktiivisuus ja impulsiivisuus. Oireista on haittaa useammalle elämän osa-alueella. Nuori tarvitse erityisen paljon ohjausta ja tukea erilaisissa elämänvaiheissa. Tukimuodot tulisi järjestää yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. (ADHD- liitto).

Miten tuen ADHD nuorta opinnoissa?

- selkeät yksinkertaiset ohjeet, niin suulliset, kun kirjalliset
- ota selville opiskelijan vahvuudet
- yksi tehtävä tai osa-alue kerralla
- varmista että opiskelija on ymmärtänyt ohjeet
- selkeä struktuuri ja päivänkulku
- kannusta nuorta omatoimisuuteen, tue itsenäisyyttä ja anna asiallista palautetta niin onnistumisista, kuin epäonnistumisesta.
- anna riittävästi aikaa, välttele erityisesti tiukkoja deadlineja, mutta vaati täsmällisyyttä.

Aspergerin oireyhtymä

Aspergerin oireyhtymä on neurobiologinen keskushermoston häiriö. Näkyvin oire on vaikeus toimia sosiaalisissa tilanteissa, olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja suhteuta itseänsä toisiin ihmisiin. Muita oireita ovat mm. vaihtelevat kielellisen ja ei-kielellisen kommunikoinnin vaikeudet, toistava käyttäytyminen, toimintoihin juuttuminen ja poikkeava reagoiminen aistiärsykkeisiin. Oireet vaihtelevat henkilön, ympäristön ja tilanteen mukaan lievestä täysin invalidisoiviin. Ongelmia ilmenee toiminnan suunnittelussa, aloittamisessa ja lopettamisessa, joustavuudessa ja palautteen hyödyntämisessä. (Malm, Matero, Rep, Talvela 2006. 230-231).

AS-oireyhtymään liittyy usein myös erityisiä vahvuuksia, josta tyypillisimpiä ovat äärimmäinen rehellisyys ja oikeudentunto, hyvä yksityiskohtien taju ja äärimmäinen kiinnostus/kiintymys yhteen asiaan. Aspergerin oireyhtymään ei ole massaa toimivaa hoitoa. Hoitomenetelminä käytetään terapiaa ja pienryhmätyöskentelyä.

Opiskelun tukemisessa huomioi seuraavat seikat:

- Muutoksen sopeutuminen on vaikeaa-kerro etukäteen muutoksista ja päivän kulusta
- työn pilkkominen osatehtäviin ”työjono”
- rauhallinen opiskeluympäristö, tarkka aikataulutus, selkeät ”virstanpylväät”
- vaikeus tunnistaa ironia ja sarkasmia-välttele ”small talk’ia”, vertauskuvien käyttöä
- ryhmätyöskentely on erityisen vaikea, tarvitsee ohjaajan tai avustajan tukea, että pystyy osallistumaan työskentelyyn.

6.2 Kehitysvammaisuus

Kehitysvammaisuus tarkoittaa vaikeutta oppia ja ymmärtää uusia asioita. Asioiden ymmärtäminen, oppiminen ja käsitteleminen ovat usein vaikeampia, kun muilla, minä vuoksi tarvitaan erityistä tukea ja apua. Vamman asteikko vaihtelee hyvin paljon. Kehitysvammaisuuden syitä on todella paljon ja syyt voivat johtua esim. perintötekijöistä tai odotusajan ongelmista, äidin liiallisesta alkoholin käytöstä, lapsuusiän tapahtuneesta onnettomuudesta tai sairaudesta.

Kehitysvamma ei ole sairaus, se on vaurio tai vamma joka vaikeuttaa ymmärtämistä ja pärjäämistä jokapäiväisessä elämässä. Asteet vaihtelevat vaikeasta vammasta lievään oppimisvaikeuteen. Monilla kehitysvammaisella ihmisellä voi olla liitännäisvammoja jotka saattavat vaikeuttaa liikkumista, puhetta tai vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa.

Lievästi kehitysvammaisen kyky ymmärtää ja käyttää kieltä on viivästynyt, mutta useimmat oppivat jokapäiväisessä elämässä tarvittava puhekielen. Useimmat pystyvät elämään itsenäisesti. Koulutuksen puolella taas on suuria vaikeuksia. Luku- ja

kirjoitusvaikeuksia, lisäksi kehitysvammaiset tarvitsevat tukea tehtävien aloittamisessa ja asioimisessa (Kehitysvammaisten Tukiliitto).

Opinnoissa tukeminen ja ohjaaminen:

- anna runsaasti aikaa ja motivointia
- jäsennä ja selkiytä ohjeet, toiminta ja tehtävät-se luo turvallisuutta ja helpottaa toiminnan ennakkointia ja ymmärtämistä
- auta alkuun, mutta älä tee hänen puolestaan asioita
- ole rauhallinen ja kannustava
- rauhallinen oppimisympäristö ja selvät yhtenäiset säännöt ovat tärkeitä asioita huomioida

6.3 Liikuntavamma

Liikuntavammaiseksi voidaan määritellä henkilö, joka tapaturman tai sairauden aiheuttaman vamman vuoksi ei kykene liikkumaan itsenäisesti tai ilman apuvälineitä. Liikuntavamma voi olla myös synnynnäinen. Liikuntavamma aiheuttaa aina haittaa jokapäiväisessä elämässä, rajoittaa itsenäistä pärjäämistä, toimintaa ja liikkumista. Tila saattaa olla pysyvä, etenevä, paraneva tai vaihteleva (Malm, Matero, Repo, Talvela 2006. 253).

Liikuntavammaisuus aiheutuu cp-vammaisuuden, lihassairauksien, synnynnäisten raajojen ja tukielinten epämuodostumien, tapaturmien, selkäytimien vaurioiden ja joskus leikkausten seurauksena.

CP-vamma

Cerebral Palsy eli cp-vamma on sikiöaikana tai alla kahden vuoden iässä tapahtuneen aivovaurion aiheuttamaa asennon ylläpitämisen ja tahdonalaisten liikkeiden suorittamisen vaikeus. Motoristen häiriöiden lisäksi liittyy usein häiriöitä aistihavainnoissa, kommunikoinnissa, psyykkisiä häiriöitä, epilepsiaa ja sekundaarisia tuki- ja liikuntaelinongelmia.

Ensisijaiset motoriset häiriöt ovat:

1. asentoon, ryhtiin ja liikkeisiin vaikuttava poikkeava lihasjänteys

2. tasapainon hallinnan ja koordinaation häiriöt
3. heikentynyt lihasvoima
4. tarkan motorisen kontrollin vaikeudet

CP-vamma ei ole etenevä eikä paraneva, sen aiheuttama oirekuva muuntuu jatkuvasti kasvun ja kehityksen myötä.

CP-vammat luokitellaan seuraavasti:

- Spastinen **hemiplegia**-yhden puolen raajojen lihasjäykkyys
- spastinen **diplegia**-alaraajojen lihasjäykkyys
- spastinen **tetraplegia**-lihasjäykkyys esiintyy koko kehossa
- dystonia **tetraplegica**-esiintyy äkillisiä lihasjännityksen vaihteluja matalasta korkeaan
(Cp-liitto).

MMC eli selkäydinkohju

Synnyynnäinen selkärangan ja -ytimen epämuodostuma, jossa selkäydinkalvot ja selkäydin voivat pullistua ulospäin kohjuksi.

Oireet vaihtelevat paljon vaikeusasteeltaan riippuen kohjun sijainnista ja laajuudesta. Valtaosalla häiriö rajoittuu lantion ja alaraajojen alueelle. Oireet ovat sitä vaikeampia, mitä ylempänä kohju selkärangassa sijaitsee ja mitä suurempi se on.

Useimmiten MMC:hen liittyy myös hydrokefalia eli aivo-selkäydinnestekierron häiriö.

MMC voi aiheuttaa:

- motorista kömpelyyttä
- näönvaraisen hahmottamisen vaikeutta ja oppimisongelmia
- abstraktin kielellisen ilmaisun vaikeutta
- epilepsiaa
- enneaikaisen puberteetin
- läheisriippuvuutta
- esiintyy asperger-tyyppisiä yksittäisiä kiinnostuksen kohteita

Hydrokefaluksen yleisin hoito on suntin asentaminen, mikä estää nesteen virtaamista väärään suuntaan ja säätelee aivonesteen virtausta. Suntti on ihon alla kulkeva venttiilillä varustetut letku, jonka yläpää sijaitsee sivuaivokammiossa ja alapää vatsaontelossa (Malm ym. 2006, 253-255).

Lihassairaudet, Duchennen lihasdystrofia

Lihassairaudet ovat harvinaisia neurologisia sairauksia, joissa tahdonalaisten lihasten toiminta heikkenee pysyvästi tai etenevästi ja itsenäinen selviytyminen päivittäisissä toiminnoissa vaikeutuu pikkuhiljaa. Lihassairaudet ovat useimmiten eteneviä sairauksia, joihin ei ole olemassa parantavaa lääkehoitoa. Keskeisiä oireita ovat: lihasheikkous ja surkastumat (Malm yms. 2006, 255-257).

Duchennen lihasdystrofia on geenimutaatiosta johtuva lihasrappeumatauti, jota esiintyy vaan pojilla. Se on täysin invalidisoiva, parantumaton sairaus, joka johtaa etenevään lihasheikkouteen ja liikuntavammaisuuteen.

Sairaus ilmenee usein jo ennen kouluikää ja ajan myötä aiheuttaa liikuntarajoitteisuutta. Pyörätuoli on usein tarpeellinen jo ennen teini-ikää. Elinikä on huomattavasti lyhentynyt, eliniän odote jää 20-30 vuoteen. Yleensä liitantasairauksina on sydänongelmat ja sairauden pitkälle edetessä uniapnea ja hengitysvaikeudet (Lihastautiliitto ry).

6.4 Puhevamma

Puhevammaiselle ihmisellä tarkoitetaan kuulevaa ihmistä, joka ei kykene kommunikoimaan puheen avulla. Hänen on vaikea tuottaa tai ymmärtää puhetta. Usein puhevammaan liittyy myös erilaisia oppimisvaikeuksia esim. lukemis- ja kirjoittamisvaikeudet. Kommunikointivaikeudet voivat olla synnynnäisiä ja voivat liittyä esimerkiksi cp-oireyhtymään, kehitysvammaisuuteen, autismin kirjon tai lasten kehityksellisiin kielihäiriöihin.

Myös puhevammaisella opiskelijalla on tasavertainen oikeus osallistua erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin, ryhmätyöskentelyyn jne. Ihmisillä on luontainen tarve olla toistensa kanssa.

Nykyaikana on mahdollista poistaa kommunikoinnin esteitä erilaisilla apuvälineillä. Kommunikoinnin apuvälineet mahdollistavat viestin tuottamisen erilaisin keinoin:

esimerkiksi opiskelijalla on käytössä AAC- tai bliss-kansio tai muut symbolit, katseohjattava tietokone tai kommunikaattori.

Kommunikoinnin apuvälineet mahdollistavat viestien tuottamisen kuvilla, bliss-symboleilla ja kirjoittamalla. Apuvälineitä voidaan tarvita myös tiedon hankkimisessa ja välittämisessä sekä oppimisessa ja itsenäisessä toiminnassa. Apuvälineet hankitaan pääsääntöisesti lääkinnällisenä kuntoutuksena julkisen terveydenhuollon toimesta (Malm yms. 2006, 130-143).

6.5 Liikunta- ja puhevammaisen opiskelijan tukeminen opinnoissa

Tähän osioon olen koonnut keskeisemmät asiat, mitä pitää ottaa huomioon liikunta- ja puhevammaista opiskelijaa avustaessa. Tärkeä on muistaa: että kyseessä on tavallinen opiskelija, jolla on erilaisia haasteita itsenäisessä pärjäämisessä, mutta sitä varten on olemassa ryhmässä avustajat ja ohjaajat, jotka tukevat ja auttavat tarvittaessa.

Liikuntavammaisen opiskelijan tukeminen:

- motorinen vamma rajoittaa jossain, määrin toimintakykyä - ensimmäiseksi selvitä opiskelijan omat kyvyt ja voimavarat opiskelun etenemisessä
- erityisen tärkeä on tutustua käytössä oleviin apuvälineisiin ja niiden käyttöön. Rohkaise opiskelija käyttämään apuvälineitä mahdollisimman paljon itsenäisen työskentelyn tukemiseksi
- auta alkuun, mutta älä tee puolesta
- ohjaa, tue ja kannusta itsenäiseen työskentelyyn
- kohtele ikätasoisesti
- varmista että opiskeluympäristö on esteetön ja kaikki tarvittavat apuvälineet ovat saatavilla
-

Puhevammaisen opiskelijan tukeminen:

- perehdy opiskelijan vaihtoehtoiseen kommunikaatiokeinoon, pyydä perehdytystä koska jokainen kommunikaation väline on yksilöllisesti suunniteltu opiskelijan tarpeiden mukaan
- toimi opiskelijalähtöisesti, anna aikaa kertoa omista ajatuksista

- odota ja avusta tarvittaessa, älä tee puolesta
- avusta viestin muodostamisessa ja tarvittaessa vie viesti eteenpäin keskustelun toiselle osapuolelle
- ole läsnä, kiireetön ja rauhallinen
- hae kontakti katseella tai kosketuksella
- varmista yhteinen ymmärrys
- kannusta keskusteluun ja apuvälineiden käyttöön

6.6 Mielenterveyden häiriöt

Tilastokeskuksen mukaan n. 26%:lla Validia Ammattiopiston opiskelijoista yleisin erityistuenperuste oli psyykkiset pitkäaikaissairaudet. (Tilastokeskus, 2015) Vuosien varrella on mielenterveyden häiriöiden määrä ollut koko ajan nousussa ja se vaatii henkilöstöltä enemmän ja enemmän osaamista ja perehtymistä psyykkisiin pitkäaikaissairauksiin.

Mielenterveyden häiriöllä tarkoitetaan mielenterveyden poikkeamista tavanomaisesta ja sen haitat voivat olla lieviä tai vaikea-asteisia. Ne voivat vammauttaa ihmisen lähes kokona ja sulkea työelämän, yhteiskunnan, sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle. Varsinaisesti ei tiedetä, mikä aiheuttaa mielenterveyden häiriöitä, vaan kyse on useiden tekijöiden summasta. Usein jokin stressitekijä laukaisee mielenterveyden häiriön. Esimerkkeinä koulukiusaaminen, oppimisvaikeudet, perhesuhteet, jne (Kaskisuo, Rentola, Männistö 2015).

7 OPPAAN KÄYTTÖKOKEMUKSIA

Syksyn aikana opas jaettiin n. 20:lle VALMAN avustajalle/ohjaajalle ja siitä pyydettiin suullista tai kirjallista palautetta.

Palautteen saanti ei ollut helppoa. Töiden kiireiden ja haastavien opiskelijoiden takia avustajilla/ohjaajilla ei ollut vapaa-aikaa tutustua materialeihin. Kerran kahdessa kuukaudessa on VALMA-ohjaajien ja avustajien palaveri, missä käydään läpi työtehtäviä,

asioita joita on tullut esille. Tarkoituksena on jakaa osaamista toinen toiselle, nämä palaverit olivat hyvä mahdollisuus kerätä palautetta oppaasta.

Kerroin ensimmäiseksi oppaan tavoitteet ja aikaisemmin kyselyssä esille tulleet asiat.

Kyselyssä esille tulleet asiat olivat:

- ohjaajan työtehtävät, ohjaavuus ja asiakaslähtöinen työskentely
- Valma – opiskelija aines ja erilaisten vamma ryhmien erityispiirteet
- Miten avustan/ ohjaan erilaisia vamma ryhmiä.
- Mitä on Valma – koulutus ja mitä sillä tavoitetaan.
- Kuntoutuksen rooli opinnoissa ja kuntouttava työote
- Avustaminen ja erilaiset apuvälineet

Sen jälkeen jaoin pienet muistilaput, niille työntekijöille jotka olivat ehtineet perehtyä oppaaseen ja pyysin saada vastaukset edellä mainittuihin kysymyksiin.

- löytyikö oppaasta vastaukset em. kysymyksiin
- oliko opasta helppoa lukea.
- Onko tieto riittävän helppolukuista, että työntekijä jolla ei ole aikaisempaa kokemusta alalta ymmärtää helposti mistä on kyse.

Palaute kysymyksistä oli erilaista: ok, hyvä tai ei osaa sanoa oli yleisintä, kuitenkin löytyi myös asiallista palautetta.

”Mielestäni se oli selkeä ja tarpeeksi kattava opus! Siinä oli hyvin kerrottu avustajien ja ohjaajien tehtävistä sekä eri vammaisryhmistä tietoa! Tietenkin jotakin asioita ja työtehtäviä joutuu omassa ryhmässä soveltamaan tilanteen mukaan.”

”Siinä on hyvin tiivistelty mitä on VALMA – koulutus, miten se toteutetaan, lisäksi kattavasti tietoa erilaisista vamma ryhmissä.”

”Kerrankin löytyi ”vihko” missä on kirjoitettu, miten avustan tietyn ryhmän opiskelijoita opinnoissa. Olisin, kaivannut että oppaassa olisi erikseen jaksamisesta. Mitä teen, jos pinna pala. Keneltä pyydän apua, jos tuntuu että avustettava on liian haastava, riippuvainen avustettavasta.”

”Ehkä olisi hyvää, että siinä olisi tietoa myös organisaatiosta, paljonko opiskelijoita, säännöt - esim. oppilaitoksen päihdestrategia. Tärkeää on myös tietää kenen puoleen kääntyä erilaisissa pulmatilanteissa.”

Opas on hyvin otetut vastaan, olen iloinen, että siitä on apua työhön perehtymiseen ja toivon, että jatkossa sitä käytetään enemmän perehtymisen tukemiseksi, että se helpotta ymmärrystä siitä millaista on työskennellä erityisnuorten kanssa.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön kirjoittamisen prosessi oli aika nopea, kestolta noin kuukauden mittainen, ajatustyötä olin kuitenkin tehnyt jo yli puolisen vuotta. Ensisijaisesti keskityin toiminnallisen osuuden, eli oppaan sisällön suunnitteluun, tiedon hankkimiseen ja sen jälkeen kirjoittamiseen. Vasta sen jälkeen, kun opas oli valmiina, aloin keskittyä varsinaiseen opinnäytetyöhön ja sen sisällön. Teorian löytäminen oli aika helppoa, koska olin itselleni tehnyt selväksi, millaisia asioita haluan tuoda esille. Mikä asiat ovat tärkeitä avustamisessa ja ohjaamisessa.

Kirjoittaminen ei ole ollut ikinä minulle helppoa, haasteita tuottaa vielä vieraalla kielellä kirjoittaminen, mutta mielestäni olen ylittänyt monta kuilua ja voin olla tyytyväinen siihen mitä olen saanut valmiiksi.

Koko prosessin aikana olen oppinut paljon, ehkä en uutta teoriaa, mutta itsestäni ja siitä minkälainen työntekijä haluan olla tai olen. Oppaassa näkyy minun kädenjälkeni, näkemys avustamisesta ja ohjaamisesta. Erityisnuorten kanssa työskentely on minulle tärkeää ja lähellä sydäntä. Haluan omalla osaamisellani ja tiedolla auttaa uusilla työntekijöillä helposti löytämään oman tekemisen meiningin ja innon työhön.

LÄHTEET

ADHD-liitto, ADHD - perustietoa. Viitattu 18.9.2016
<http://www.adhd-liitto.fi/adhd-tietoa>

Arvio M., Aaltonen S. 2011. Kehitysvammainen potilaana. Kustannus Oy, Helsinki

CP-liitto. Viitattu 20.10.2016 <Http://www.cp-liitto.fi/vammaryhmat/cp-vamma>

From K, Koppinen M– L, 2000. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. PS-kustannus Jyväskylä.

Heinonen Hanna 2016, Osallistaminen for dummies-mitä jokaisen tulisi tietää. Viitattu 17.9.2016 <http://www.fountainpark.fi/osallistaminen-for-dummies/>

Hyvä kuntoutumiskäytäntö, Invalidiliiton kuntoutuspalvelut, 2013. Viitattu 20.10.2016
http://www.invalidiliitto.fi/files/attachments/kuntoutus/hyva_kuntoutumiskaytanto_2013_lowres.pdf

Kalliola T., Kurki A., Salmi M., Tamminen-Vesterbacka T. 2010. Matkalla ohjaajuteen. 1. painos. Kirjapaja Helsinki

Kaskisuo A., Rentola L., Männistö E. 2015. Psyykkistä tukea tarvitsevan opiskelijan opetus & ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa. Opas opettajille ja opiskelijahuollon työntekijöille. Invalidiliiton julkaisuja O 62.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, tietoa kehitysvammasta. Viitattu 20.10.2016
<http://www.kvtl.fi/fi/kehitysvamma->

Kumpulainen K, Krokfors L, Lipponen L, Tissari V, Hilppö J, Rajala A. 2010. Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Yliopistopaino Helsinki

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta, 21.8.1998/630, viitattu 17.9.2016
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987, viitattu 18.9.2016 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Lihastautiliitto ry, Duchennen Dystrofinopatia. Viitattu 20.10.2016
<http://www.lihastautiliitto.fi/fi/DMD>

Merimaa E., Virtanen P. 2013, Koulunkäynninohjaajan kirja, PS- kustannus, Jyväskylä 40-42

Malm M., Matero M., Repo M., Talvela E-L., 2006 1-2 painos, Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet, WSOY oppimateriaalit, Helsinki.

Falenius, Mia, Leino, Mia, Leinonen, Rauni, Lumme, Riitta, Sundqvist Leena 2006. Opinnäytetyön ohjausprosessi-Monimuotoinen / toiminnallinen opinnäytetyö. Virtuaali ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.10.2016.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/030906/1113558655385/1154602577913/1154670359399/1154756862024.html>

Opetushallitus, Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus, Määräys 5/011/2015. Viitattu 20.10.2016
http://www.oph.fi/download/166555_Maarays_5_011_2015_Ammatilliseen_peruskoulutukseen_valmentava_koulutus.pdf

Opetushallitus, Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen ohjaus ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen. Viitattu 17.9.2016
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/aikuisten_perusopetuksen_alkuvaihe/ohjaus_ja_opiskelusuunnitelma

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä, 2015. Erityisopetussuunnitelma, viitattu 17.9.2016. <http://dynaweb.pkky.fi/kokous/2015588-12-2.PDF>

Rinkinen Aija, Opetushallitus 2014, Hyvän ohjauksen kriteerit perusopetukseen, luokikoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Viitattu 17.9.2016

http://www.oph.fi/download/158918_hyvan_ohjauksen_kriteerit.pdf

Validia Ammattiopisto historia, viitattu 18.9.2016

<http://www.validia-ammattiopisto.fi/ammattiopisto/historia/>

Vuorinen I. 2001 6 painos. Tuhat tapaa opettaa. Kirjapaino Oy Tampere.

LIITTEET

1. Kysely avustajille, ohjaajille
2. Opas - Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden avustaminen ja ohjaaminen VALMA-koulutuksessa



Kysely avustajille ja ohjaajille!

Opiskelen Humakissa yhteisöpedagogiksi, opinnäytetyötäni varten toivon että vastaisitte työhön koskeviin kysymyksiin. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Validia Ammattiopiston käyttöön avustajan ja ohjaajan opas. Avustajan / ohjaajan oppaassa käsitellään avustajan ja ohjaajan roolia, työntehtäviä ja arkea VALMA-koulutuksessa.

Tiedot käsitellään luottamuksellisesti ja täysin anonyymisti.

1. Sukupuoli

Nainen

Mies

2. Työtehtävä:

Avustaja

Ohjaaja

3. Peruskoulutus

Lähihoitaja

Koulukäynninohjaaja

Nuoriso - ja vapaa -ajan ohjaaja

Sosionomi

Jokin muu _____

4. Kaunko olet toiminut avustajana/ ohjaajana?

5. Millaisten opiskelijoiden kanssa työskentelystä sinulla on kokemusta? Asteikko vastaukselle: 1 ei ollenkaan ... 5 runsaasti

ADHD	1	2	3	4	5
Autismi ja Aspergerin oireyhtymä	1	2	3	4	5
Lievä liikuntavamma (tarvitsee liikunta tukevan apuvälineen, pystyy tuettuna liikkumaan itsenäisesti).	1	2	3	4	5
Vaikea liikuntavamma (liikkuu pyörätuolilla ja tarvitse runsaasti avustusta ja ohjausta)	1	2	3	4	5
Kehitysvamma	1	2	3	4	5
Mielenterveyskuntoutuja	1	2	3	4	5
Laaja-alaiset oppimisvaikeudet	1	2	3	4	5
Dysfasia	1	2	3	4	5
Näkövamma	1	2	3	4	5
Jokin muu _____					

6. Onko sinulla aikaisempaa kokemusta avustajan/ ohjaajan työstä ennen oppilaitoksemme tuloa?

Ei

Kyllä, mistä? _____

7. Milloin aloitit työskentelyn Validia Ammattiopistossa ja missä tehtävissä olet talon sisällä työskennellyt?

8. Avustatko opiskelija päivittäisissä toiminnoissa?

Kyllä

Ei

9. Avustatko opiskelija koulukäynnissä?

Kyllä

Ei

10. Mitkä asiat koet haasteelliseksi työssäsi?

11. Osallistutko aktiivisesti opiskelijan kuntoutukseen, miten?

12. Mitä asioita avustajan ja ohjaajan oppaassa pitäisi mielestäsi käsitellä?

Kiitos vastauksista!



Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden avustaminen ja ohjaaminen VALMA - koulutuksessa

Johdanto

Tämä opas on tarkoitettu VALMA koulutuksessa työskenteleville avustajille ja ohjaajille. Avustajat ja ohjaajat toimivat moniammatillisissa työyhteisöissä, joiden tarkoituksena on luoda tukea tarvitsevalle opiskelijoille turvallinen ja kannustava oppimisympäristö. Työn tavoitteena on opiskelijan ohjaaminen, avustaminen ja tukeminen oppimisprosessin eri vaiheissa siten, että opiskelijan itsenäisyys ja omatoimisuus korostuvat.

Tässä oppaassa käsitellään lisäksi avustajan ja ohjaajan työlle myös erilaisten vamma ryhmien tarpeita ja tukemista.

VALMA, mikä se on?

- VALMA – ammatillisen peruskoulutuksen valmentava koulutus.
- Koulutus on tutkintoon johtamaton
- Koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä (n vuoden mittainen, perustelluin syin voi olla 2vuotta) ja koulutus muodostuu pakollisesta koulutuksen osasta ja useista valinnaisista koulutuksen osista.
- Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia ammatilliseen peruskoulukseen hakeutumiseksi sekä vahvistaa opiskelijan valmiuksia suorittaa ammatillinen perustutkinto.
- Koulutus on ensisijaisesti tarkoitettu vailla toisen asteen tutkintoa oleville perusopetuksen päättäneille nuorille. Koulutukseen voivat osallistua myös aikuiset, jotka tarvitsevat valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymiseksi.
- Validia Ammattiopistossa koulutus toteutetaan erityisopetuksena ja koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat runsaasti tukea opinnoissa ja elämässä. Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS).
- Koulutuksen pääpaino on pedagogillisella kuntoutuksella, opiskelijan opiskeluvalmiuksien sekä hyvinvoinnin ja osallistumismahdollisuuksien vahvistamisella.
- Koulutukseen voidaan integroida kuntoutuspalveluja (esim. fysio - ja toimintaterapia, psyk tapaamiset jne.) joka edistävät opiskelijan kokonaiskuntoutusta.

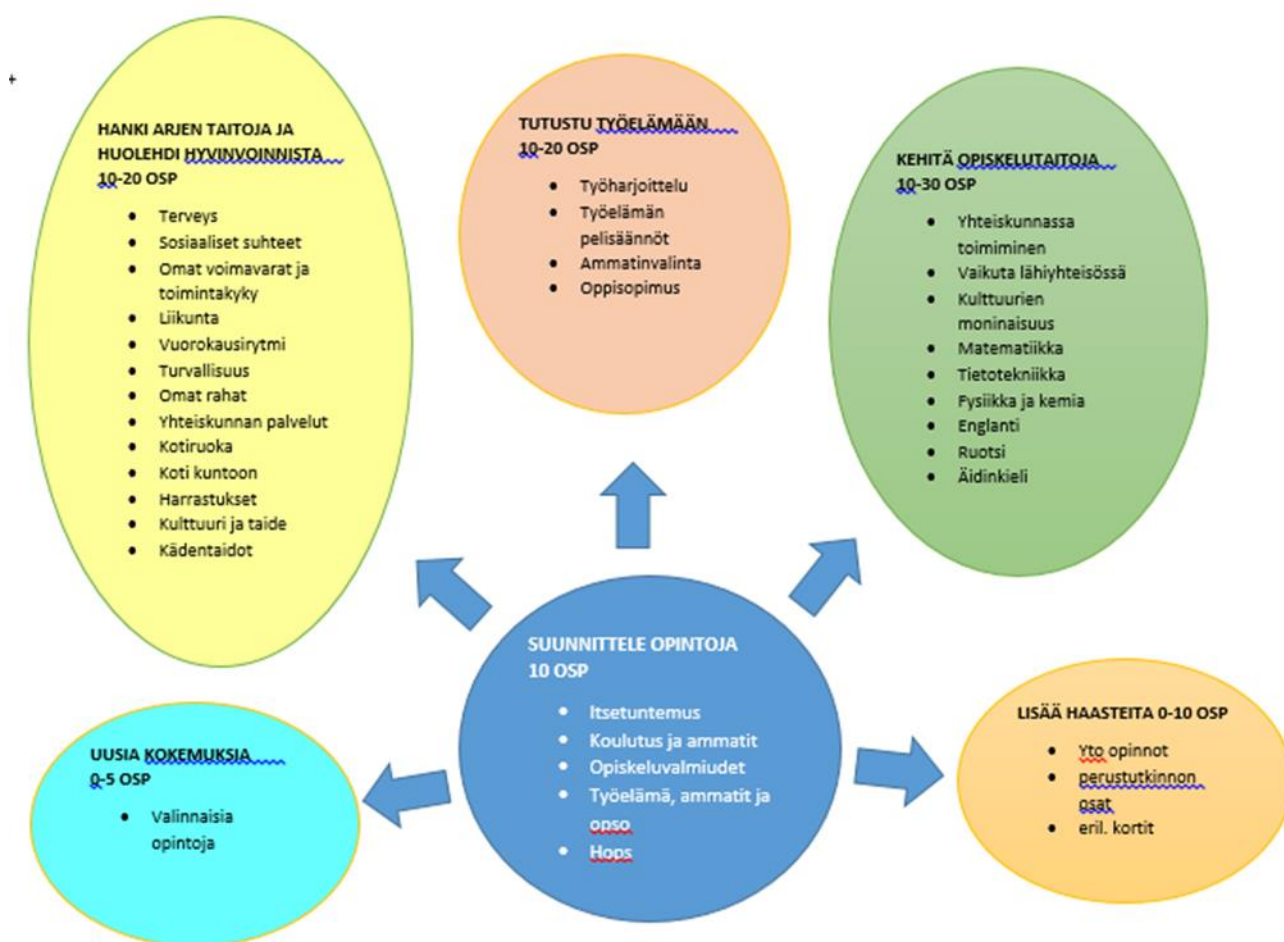
VALMA muodostuu opinnoista, jotka voivat vaihdella yksilöllisesti opiskelijan tavoitteiden, perustietojen, taitojen sekä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) mukaisesti.

Valmentava koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä. Koulutuksessa on yksi pakollinen osa sekä valinnaisia koulutuksen osia.

Pakollinen koulutuksen osa	Laajuus osaamispisteinä (osp)
Ammatilliseen koulutukseen orientoituminen ja työelämän perusvalmiuksien hankkiminen	10

Valinnaiset koulutuksen osat	50
Opiskeluvalmiuksien vahvistaminen	10 -30
Työssäoppimiseen ja oppisopimuskoulutukseen valmentautuminen	10 – 20
Arjen taitojen ja hyvinvoinnin vahvistaminen	10 - 20
Ammatillisen perustutkinnon osat tai osa-alueet	0 -10
Vapaasti valittavat koulutuksen osat	0 - 5

Validia Ammattiopisto VALMA toteuttamismalli:



HOPS

- HOPS – henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

- Koulutus on opiskelijanlähtöistä ja perustuu alkukartoituksen jälkeen opiskelijan omiin henkilökohtaisiin tarpeisiin, kiinnostuksen kohteisiin ja toimintakykyyn.
- HOPS muodostuu edellä mainittujen tarpeiden pohjalta yhdessä ohjaavan opettajan ja tarvittaessa moniammatillisen opiskelijahuollon ja työelämän tuen avulla, HOPSia päivitetään koko koulutuksen ajan.
- Laadinnassa otetaan huomioon erilaiset oppimistyyliä ja mahdolliset oppimista vaikeuttavat seikat kirjataan.
- Ohjataan ja tuetaan opiskelijan itseohjauttavuutta ja ammatillista kasvua.
- Suunnitelma sisältää yksilölliset valinnat, opiskelussa etenemisen, oppimisen arvioinnin, opiskelijan osaamisen ja opintojen tunnistamisen ja tunnustamiseen.
- Tavoitteiden toteutumista arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa koulutuksen aikana, arvioiden perusteella kirjataan saavutetut tavoitteet ja kehittämistarpeet jatkosuunnitelmaan.
- HOPS on välttämätön työväline niin opiskelijalle, opettajille kuin muillekin tukihenkilöille.

HOJKS

- Jokaiselle Validian Ammattiopistossa opiskelevalle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. Se on opiskelijan oppimista ja kuntoutumista tukeva kokonaissuunnitelma.
- HOJKS – keskusteluja järjestetään vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa: syksyllä koulun alkaessa (elo – syyskuu) – silloin keskitytään tuen tarpeen arviointiin, opintojen aloittamiseen ja tukemiseen, tarvittavien henkilökohtaisten tukitoimien kartoitukseen ja toteuttamiseen. Lukuvuoden toisella puolella (joulu – tammikuu) – käydään läpi opintojen eteneminen, henkilökohtaiset tukitoimet ja jatkoopinnot.
- HOJKS - palaveriin osallistuvat alaikäisen virallinen huoltaja(t), vastuuopettaja, ohjaaja, henkilökohtainen avustaja, jos opiskelijalla on sellainen, opiskelijahuollon ja muiden tarvittavien tukitoimien (esim, asumispalvelu, sosiaalityöntekijä, kuntoutuspalvelu) edustajat.

- HOJKS:ssa noudatetaan niitä ohjeita ja lakeja mitä tietosuojalainsäädäntö määrää.
- HOJKS toimii sopimuksena, suunnitelmana, dokumenttina ja yhteistyön välineenä eri toimijoiden ja sidosryhmien välillä.

HOPS ja HOJKS kulkevat käsi kädessä ja rinnakkain.

Avustajan, ohjaajan työtehtävät

Validia Ammattiopisto eli Mahdollisuuksien talo on erityisopetusta järjestävä ammattioppilaitos, jossa jokainen on arvokas omana itsenään. Jokainen on tärkeä osaa suurempaa joukkoa, Mahdollisuuksien talon kouluyhteisöä. Yhteisöllisyys syvenee, kun yhteistyö ja luottamus opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä sekä opiskelijoiden kesken on toimiva.

Toimintaamme ohjaavat arvot ovat:

- Ihmisarvo
- Oikeudenmukaisuus
- Luotettavuus
- Rohkeus

Työtehtävät voivat vaihteella ryhmittäin, riippuen siitä, millainen avuntarve on ryhmässä ja millainen opiskelija aines.

Validia Ammattiopiston Toimintasäännössä (hyväksytty johtoryhmässä 01/16) on määritelty avustaja, ohjaaja työtehtävät ja vastuut seuraavasti:

Avustajan työtehtävät:

- Opiskelijan avustaminen kuntouttavalla työotteella Hojksin linjausten mukaisesti.
- opiskelijan avustaminen: lähitunnit, asuntola, tev ja top- jaksot (esim. ruokailu, liikkuminen, wc, taxi jne)
- tekee yhteistyötä opettajien, ohjaajien, asuntolanohjaajien, opiskelijahuollon, huoltajien ja muiden tahojen kanssa avustettavaa opiskelijaa koskevista asioista
- osallistuu sovittuihin yhteisiin palaveriin

- huolehtii omalta osaltaan tiedonsiirrosta
- osallistuu sopimuksen mukaisesti tutustujan, koulutuskokeilijan tai työssäoppijan ohjaukseen, perehdyttämiseen ja arviointiin
- muut erikseen sovitut työtehtävät Henkilökohtaisen avustajan lähiesimies on palveluvastaava ja esimies koulutusjohtaja.

Ohjaajan työtehtävät:

- Työtehtävänä on oppimisen, työelämätaitojen, elämänhallinnan ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen moniammatillisessa yhteistyössä
- opiskelijoiden ohjaaminen: lähitunnit, top/tev, eriyttäminen
- tekee yhteistyötä opettajien, ohjaajien, avustajien, asuntolaohjaajien, opiskelijahuollon, huoltajien ja muiden tahojen (asumisyksiköt, yritykset ja virastot) kanssa ryhmänsä opiskelijoita koskevissa asioissa
- opiskelijan opetusta, kuntoutusta ja työllistymistä koskevaan suunnitteluun osallistuminen
- opiskelijoiden ohjaaminen ja avustaminen työpäivän omatoimisuutta vaativissa toiminnoissa: ruokailussa, wc:ssä ja liikkumisessa.
- kuljetuksista huolehtiminen ja niiden valvominen tarvittaessa
- opetustuokioiden ja tilojen valmistelu; välineiden varaaminen, huoltaminen
- osallistuu tutustujan, koulutuskokeilijan tai työssäoppijan ohjaukseen, perehdyttämiseen ja arviointiin
- ryhmän poikkeuksellisista työajoista ilmoittaminen talon sisäisille toimijoille (esim. ruokala ja puhtaanpito)
- osallistuu sovittuihin yhteisiin palavereihin
- muut erikseen sovitut työtehtävät. Ohjaajan lähiesimies on koulutuspäällikkö ja esimies koulutusjohtaja.

Kuntoutus

Kuntoutuksen tavoitteena on ihmisen parempi arki, se että kotielämä sujuu omista lähtökohdista käsin ja osallistuminen yhteiskuntaan on mahdollista. Hyvä kuntoutu-

miskäytäntö perustuu asiakkaan voimavaroihin, itsensä ilmaisemiin tarpeisiin, henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja ympäristön tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Pedagoginen kuntoutus

Pedagogisen kuntoutuksen tarkoituksena on vahvista opiskelijan hyvinvointia, yksilöllisiä oppimisvalmiuksia ja osallistumismahdollisuuksia. Pedagogisen kuntoutuksen lähtökohtana ovat opiskelijan yksilölliset oppimisedellytykset, tarpeet ja odotukset, toimintakyky ja voimavarat. Tavoitteena on opiskelijoiden omatoimisuuden ja pärjäämisen rohkaiseminen huomioiden opiskelijoiden yksilölliset tarpeet.

Lääkinnällinen kuntoutus

Lääkinnällisen kuntoutuksen (eli toimintakykykuntoutuksen) tarkoituksena on auttaa kuntoutujaa ylläpitämään tai parantamaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä.

Lääkinnällisen kuntoutukseen sisältyy paljon erilaisia palveluja:

- työ- ja toimintakykyä parantavaa hoitoa kuten sairausryhmäkohtainen kuntoutus, sopeutumisvalmennuskurssit.
- terapioiden (kuten fysioterapia, toiminta-, puhe- ja psykoterapia sekä neuropsykologinen kuntoutus)
- kuntoutusjaksoja
- apuvälinepalvelut

Koulutuksen tarkoituksena on opiskelijan kokonaisvaltainen kuntoutus. HOJKS palaverissa sovitaan minkälaisia tukitoimia opiskelija tarvitsee ja ne kirjataan lomakkeeseen. Opintoihin on mahdollista integroida esim. fysio – ja toimintaterapia jne. tapaamisia, jotka tukevat kuntoutusta ja selviytymistä arjessa.

Asuntolassa asuville opiskelijoille tehdään lääkehoitosopimus, mihin kirjataan kaikki opiskelijalla päivittäisessä käytössä olevat lääkkeet, mihin aikaan otetaan ja miten tuetaan lääkkeiden ottamista. Henkilökohtaisen avustajan tehtävänä on ottaa selvää minkälaisia lääkkeitä avustettava käyttää päivittäin. Jos avustettavalla on epilepsia, on tosi tärkeää että avustaja ryhmään ohjaaja ja opettaja ovat tietoisia mistä löytyy kohtauslääkitys, miten sitä käytetään ja milloin.

Vaikeavammaisen opiskelijan tukeminen kuntoutuksessa

Avustajan rooli korostuu erityisen paljon opiskelijan kuntoutuksessa. Avustajan työtehtäviin kuulu opiskelijan avustaminen niin opetuksessa, kun päivittäisissä toiminoissa. Avustajan tehtävä on selvittää opiskelijan voimavarat ja rohkaista käyttämään niitä itsenäisesti.

Avustaja on mahdollistaja, tehtävänä on suorittaa ne toimet, joihin opiskelija ei yksin pysty, mutta jotka hän ei-vammaisena suorittaisi itse

Esimerkkejä:

Fyysisen kyvyn ylläpitämiseksi on tärkeä liikkua mahdollisimman paljon niin ulkona, kun sisätiloissa. Rohkaise opiskelija liikkumaan mahdollisimman paljon itsenäisesti. Jos asiakas pystyy, niin rohkaise itse kelamaan, että käsien lihaskunto kasvaa. Asentohoito on pyörätuolin käyttäjällä tosi tärkeä, jos asento on huonosti niin siitä seura selkä -, lantiokivut. Spastisuuden takia on vaikea pitää hyvää asentoa ja ryhtiä ja sen takia korjaa tai muistuta opiskelijaa korjaamaan asentoa usein, että välttää kipua ja pitää yllä hyvää vireystilaa.

Tarkoituksena on aina käyttää opiskelijan omia voimavaroja hyödyksi päivittäisissä toiminoissa. Avustustilanteissa ei ole kiirettä, annetaan aika tehdä mahdollisimman paljon itsenäisesti, asiakas pyydä apua tai ohjaa. Mitään ei tehdä asiakkaan edestä.

Kuntoutuksen tärkeitä periaatteita ovat:

- Ei tee puolestaan
- Kannusta, motivoi ole läsnä
- Ota selvää kuntoutujan omat voimavarat ja rohkaise niitä käyttämään

Osallistaminen

Osallistaminen tarkoittaa käytännössä prosessia, joka tekee osalliseksi ja aktivoi. Osallistamisen tavoitteena on mahdollistaa osallistuminen: se, että joku ottaa osaa ja on mukana jossain. Osallistaminen on myös yksi kuntoutuksen menetelmiä, sen tarkoituksena on saada asiakas tässä kontekstissa opiskelija osallistumaan aktiivisesti opiskelussa, arjessa ja hoitamaan omia asioitaan.

Validia Ammattiopistossa on kyse erityisnuorista, joilla on yleensä vaikeuksia myös sosiaalisessa kanssakäymisessä. Suurin osa opiskelijoista on jossain muodossa kokenut koulukiusaamista, syrjintää tai muuten jäänyt ulkopuolelle esim. puuttuvan puhokommunikaation takia. Ryhmässä työskentely ja oleminen on haastavaa ja tarvitsee alussa runsaasti tukea ja ohjaamista. Siinä korostuu opettaja ja ohjaajan rooli. Opettajan rooli luokassa on kokonaisvaltainen ja hänellä on vastuu koko ryhmän pedagogisesta kuntoutuksesta. *Ohjaaja* antaa opiskelijalle/opiskelijoille yksilöllistä tukea, kannusta, motivoi ja tukee opiskelijoiden kokonaiskuntoutusta HOPS-issa ja HOJKS –issa määrittelyt tavoitteiden mukaisesti. *Henkilökohtainen avustaja* on yleensä nimetty tietylle opiskelijalle, hänen tehtävä on tukea avustettavaa niin koulun tuntien aikana, ruokailussa, liikkumisessa kuin muissa päivittäisissä toiminnoissa HOJKS ja HOPS – linjauksien mukaisesti. Henkilökohtainen avustaja toimii luokassa opettajan antamien ohjeiden mukaisesti, tukee ja kannustaa avustettavan omatoimisuutta, ei tee puolesta.

Osallistamisen tarkoituksena on saada opiskelijat tuntemaan itseäni merkityksellisenä, tuntemaan että he ovat tärkeitä ja heillä on ympärillä ihmisiä jotka ovat tukena. Jokainen opiskelija on yhtä tärkeä ja arvokas, sitä korostetaan paljon erityisesti ryhmän työskentelyssä. Yleensä nuori jolla on huonoja kokemuksia sosiaalisesta kanssakäymisestä haluaa helposti ”piiloutua”. Alussa mukaan saaminen on haasteellista ja vaatii henkilökunnalta motivointia, rohkaisemista ja tsemppausta.

Vammaisuuden määritelmä, vammaryhmät

Vammaispalvelulain määritelmän mukaan ”vammaisella” tarkoitetaan henkilöä, jolla vamma tai sairaus aiheuttaa pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisen elämän toiminnoista.

Oppilaitoksen tyypillisempiä erityisvaikeuksia ovat:

Neuropsykiatriset erityisvaikeudet:

ADHD – tarkkaavuus – ja yliaktiivisuushäiriö

ADHD – on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, josta käytetään myös termiä tarkkaavuus – ja yliaktiivisuushäiriö. Kyseessä on neuropsykiatrinen häiriö, jonka ydinoireet ovat tarkkaamattomuus, yliaktiivisuus ja impulsiivisuus. Ydinoireista on haittaa

useammalla elämän osa – alueella. Nuori tarvitse erityisen paljon ohjausta, kasvatus- ja tukea läpi eri ikäkausien ja elämänvaiheessa.

Tukimuodot tulisi järjestää yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. ADHD – oireinen nuori hyötyy usein tilanteiden, tehtävien ja toimintojen jäsentämisestä, ympäristö tukee tarkkaavaisuutta ja oman toiminnan ohjaamista.

Miten tuen ADHD - nuorta opinnoissa?

- ota selville opiskelijan vahvuudet
- anna selkeät yksinkertaiset tiiviit ohjeet, niin suullisesti kun kirjallisesti
- yksi tehtävä tai osa – alue kerralla.
- varmista että opiskelija on ymmärtänyt ohjeet
- Selkeä struktuuri ja päivänkulku
- Mallintaminen ja esimerkkien antaminen mahdollistavat visuaalisesti oppimista ja parantavat mieleen palauttamista. Piirrä tarvittaessa
- Kannusta nuorta omatoimisuuteen, tue itsenäisyyttä ja anna asiallista palautetta niin onnistumisista, kun epäonnistumisista.
- valvo tehtävien suorittamista!
- anna riittävästi aikaa, välttele erityisesti tiukkoja deadlineja, mutta vaati täsmällisyyttä

Muista: keskeistä ADHD – nuoren tukemisessa ovat yhdenmukaiset ja johdonmukaiset toimintatavat, aikuisten selkeät roolit sekä toiminnan muokkaaminen tilanteiden muuttuessa.

Aspergerin oireyhtymä (AS)

Asperger oireyhtymässä ja muussa lievässä autismissa on kyse autonomisen eli tahdosta riippumattoman hermoston toiminnan poikkeavuudesta, joka saattaa aiheuttaa häiriöitä stressisietokyvyssä, elimistön vuorokausirytmisissä ja muistitoiminnoissa. Aistiherkkyyttä ja motoriset koordinaatiohäiriöt ovat tyypillisiä oireita. AS – oireyhtymä saattaa näkyä ulospäin esimerkiksi katsekontaktin, äänenkäytön, puheilmaisun tai kehonkielen lievinä poikkeavuuksina. Runsaasti aistiärsykeitä sisältävä ympäristö ja lähikontaktit muiden ihmisten kanssa rasittavat hermostoa. Oireet vaihtelevat henkilön, ympäristön ja tilanteen mukaan lievistä täysin invalidisoiviin. Oireisiin ei ole olemassa toimivaa hoitoa. AS - henkilöillä on usein toiminnanohjauksen häiriöitä. On-

gelmia voi ilmetä toiminnan suunnittelussa, suoritustavan valitsemisessa, toiminnan aloittamisessa ja lopettamisessa, joustavuudessa ja palautteen hyödyntämisessä.

AS – oireyhtymään liittyy usein erityisiä vahvuuksia, joista tyypillisimpiä ovat äärimäinen rehellisyys ja oikeudentunto, hyvä yksityiskohtien taju, kyky ajatella omape-
räisesti ja äärimmäinen kiinnostus/kiintymys yhden asian.

Miten tuen AS – opiskelija opinnoissa?

- Muutokseen sopeutuminen on vaikeaa – kerro etukäteen muutoksista ja päivän kulusta. Esim kirjoitta päivän kulku taululle
- Työn pilkkominen osatehtäviin ”työjono”
- Tarkka aikataulutus, selkeät ”virstanpylväät”
- Rauhallinen opiskeluympäristö, tarvittaessa eriyttäminen (ohjaaja tai avustaja tukena)
- Yksinkertaiset, tiiviit ohjeet. Varmista että opiskelija on ymmärtänyt, mitä pitää tehdä. Tarvittaessa toista ohjeita, anna esimerkkejä, mallinna.
- Tehtävien aloittaminen ja loppuu vienti voi olla vaikea – auta esimerkkien avulla pääsemään alkuun, tue, kannusta, ole läsnä.
- Vaikeus tunnistaa ironiaa ja sarkasmia – välttele ”small talk’i”, vertauskuvien käyttöä
- Ryhmätyöskentely on erityisen vaikea, tarvitsee ohjaajan tai avustajan tukea, että pystyy osallistumaan työskentelyyn.
- Motivointi, välitön palaute, erityismielenkiinnon kohteen hyödyntäminen
- Yleensä visuaalinen hahmottaminen ja oppiminen on vahvaa

Muista: keskeistä myös AS - nuoren tukemisessa ovat yhdenmukaiset ja johdonmukaiset toimintatavat, aikuisten selkeät roolit sekä toiminnan muokkaaminen tilanteiden muuttuessa.

Dysfasia

Dysfasia eli kielellinen erityisvaikeus tarkoittaa kielen kehityksen häiriötä. Henkilöllä voi olla kielellisiä ongelmia joko puheen ymmärtämisessä tai tuottamisessa tai näissä molemmissa. Tarkkaa syytä dysfasialle ei tiedetä, mutta merkittävä osuus on perin-

nöllisyydellä. Muu kokonaiskehitys on normaalia, ongelmat painottuvat selkeästi puheen ja kielen kehityksen osa – alueille.

Kielelliseen erityisvaikeuteen voi liittyä käyttäytymisen ja tunne-elämän haasteita. Nämä voivat olla joko ulospäin suuntautuvia, kuten aggressiivisuus, levottomuus ja ylivilkkaus, tai sisäänpäin suuntautuneita, kuten vetäytyminen ja ahdistuminen. Usein nämä selittyvät pettymyksillä kielellisissä vuorovaikutustilanteissa.

Miten tuen opinnoissa?

- rauhallinen oppimisympäristö
- selkeät, yksinkertaiset(selkokiehtiset), hyvin jäsenneyt ohjeet, yksi tehtävä kerrallaan.
- varmista, että tehtävä anto ja ohjeet on ymmärretty, kertaa tarvittaessa, mallinna, piirrä.
- vältä erityisen pitkiä sanoja, käytä yleisiä ja tuttuja sanoja
- näytä ja selitä ensin kokonaisuus käsiteltävästä asiasta
- anna mahdollisuus käyttää tietokonetta kirjoittamisen ja ymmärtämisen apuvälineenä
- rohkaise puhumaan ja osallistumaan vuorovaikutustilanteisiin

Lukemisen erityisvaikeus

Lukemisen erityisvaikeus (lukihäiriö, lukivaikeus) eli dysleksia on todennäköisesti neurologinen tai neurobiologinen häiriö. Oireina voi olla esimerkiksi lukemisessa hitaus tai vaikeus, äänteiden oikeinkuulemisen vaikeus ja lukemisen kirjoittamisen erityisvaikeus. Esim. kirjainten ja niiden paikkojen sekoittuminen, kirjainten poisjäänti, ylimääräisten kirjainten lisääminen tai sanojen puuttuminen. Lukihäiriö vaikeuttaa lukemista, kirjoittamista ja luetun ymmärtämistä. Vaikeus voi näkyä myös vieraissa kielissä, luetun ymmärtämisessä, matematiikassa tai siinä, että oppimisen tarvitaan enemmän aikaa.

Miten tuen opinnoissa?

- selkokiehtiset, yksinkertaiset ohjeet
- mahdollisuus käyttää tietokonetta kirjoittamisen apuvälineenä
- anna myönteistä palautetta
- anna aikaa ja keskustele opeteltavasta aiheesta
- kerro vierasperäisten sanojen merkitys

- välttele kiiretilanteita

Laaja-alaiset oppimisvaikeudet

Laaja – alaiset oppimisvaikeudet ovat oppimiseen liittyviä vaikeuksia, jotka ovat erityisiä oppimisvaikeuksia laajempia. Usein niihin liittyy myös jonkinasteisia ongelmia selviytyä arkielämän perusasioista, minkä vuoksi monet tarvitsisivat yksilöllistä ohjausta ja räätälöityä opetusta, tukipalveluja.

Miten tuen opinnoissa?

- vahvista perustietoja ja taitoja
- keskity ydinasioihin
- kertaajaa ja toista
- selkeät materiaalit, kuvien käyttö
- yksilöllinen ohjaus
- motivaation ja itsetunnon tukeminen
- ryhmätyöskentely
- pienet tavoitteet, hidas eteneminen
- rauhallinen oppimisympäristö

Muista: Nuori hyötyy erityisen paljon työelämänlähtöisestä opiskelusta, erityisesti tekemällä oppiminen, työpaikalla oppiminen.

Kehitysvammaisuus

Kehitysvammaisuus tarkoittaa vaikeutta oppia ja ymmärtää uusia asioita. Asioiden ymmärtäminen, oppiminen ja käsitteellinen ajattelu ovat usein vaikeampi kuin muille, minkä vuoksi he eivät pysty yleensä pärjäämään ilman erityistä tukea ja apua. Asenteikko vaihtelee hyvin paljon. Kehitysvammaisuuden syitä on todella paljon, se voi johtua esim. häiriöistä perintötekijöistä tai odotusajan ongelmista. Se voi johtua myös synnytyksen aikaisesta hapen puutteesta, lapsuusiässä tapahtuneesta onnettomuudesta tai sairaudesta.

Lievästi kehitysvammaisen kyky ymmärtää ja käyttää kieltä on viivästynyt, mutta useimmat oppivat jokapäiväisessä elämässä tarvittavan puhekyvyn. Useimmat pysyvät huolehtimaan itsestään täysin itsenäisesti. Koulutuksen alueella on suuria on-

gelmia ja monilla on luku – ja kirjoitusvaikeuksia, lisäksi tarvitse tukea kyetäkseen asioimaan ja hankkimaan tarvitsemansa palvelut.

Miten tuen kehitysvammaista nuorta opinnoissa?

- Anna aikaa, kehitysvammaisen henkilön kanssa toimintaan ja kommunikaation kuluu tavallista enemmän aikaa
- Jäsennä ja selkiytä ohjeet, toiminta ja tehtävät – se luo turvallisuutta ja helpottaa toiminnan ennakointia ja ymmärtämistä
- Auta alkuun, mutta älä tee hänen puolestaan asioita
- Ole rauhallinen, looginen ja kannustava.
- Vältä itse olemasta koko ajan äänessä ja toiminnassa, niin annat hänelle mahdollisuuden kommunikointiin ja toimintaan
- rauhallinen oppimisympäristö, tarvittaessa eriyttäminen toiseen tilaan jossa avustaja/ohjaaja tukena

Liikuntavammaisuus

Liikuntavammaisuus aiheutuu CP – vammaisuuden, lihassairauksien, synnynnäisten raajojen ja tukielinten epämuodostumien, raajan tai raajanosan puutosten, keskushermoston sairauksien, selkäytimien vaurioiden, lapsuusiän reuman, tapaturmien ja joskus leikkausten seurauksena. Liikuntavamma aiheuttaa aina haittaa jokapäiväisessä elämässä, rajoittaa itsenäistä toimintaa ja liikkumista. Tila saattaa olla pysyvä, etenevä, paraneva tai vaihteleva.

CP – vamma

CP – vammalla tarkoitetaan sikiöaikana tai alla kahden vuoden iässä tapahtuneen aivovaurion aiheuttamaa asennon ylläpitämisen ja tahdonalaisten liikkeiden suorittamisen vaikeutta. Motoristen häiriöiden lisäksi liittyy usein häiriöitä aistihavainnoissa, havaintokyvyssä ja kommunikoinnissa, psyykkisiä häiriöitä, epilepsiaa ja sekundaarisia tuki – ja liikuntaelinongelmia.

Ensisijaiset motoriset häiriöt ovat:

5. asentoon, ryhtiin ja liikkeisiin vaikuttavaa poikkeava lihasjänteys
6. tasapainon hallinnan ja koordinaation häiriöt
7. heikentynyt lihasvoima

8. tarkan motorisen kontrollin vaikeudet

CP – vamma ei ole etenevä eikä paraneva, sen aiheuttama oirekuva muuntuu jatkuvasti kasvun ja kehityksen myötä.

CP – vammat luokitellaan seuraavasti:

Spastinen hemiplegia – tarkoittaa kehon **yhden puolen** raajojen lihasjäykkyyttä. Jollakin oireet esiintyvät selvempiin alaraajassa, jollakin yläraajassa. Syynä on useimmiten sikiönaikana tapahtunut aivoverenvuoto/aivovaurio. Lisäongelmana usein epilepsia.

Spastinen diplegia tarkoittaa **alaraajojen** lihasjäykkyyttä. Sen aiheuttajana ovat useimmiten keskossuuteen liittyvät erityisongelmat. Lisäongelmana esiintyy erityisesti hahmottamiseen ja silmän käden yhteistoimintaan liittyviä erityisvaikeuksia.

Spastinen tetraplegia lihasjäykkyyttä esiintyy **koko kehossa**, usein haittaavasti myös suun alueella. Liikuntavamman lisäksi usein myös useampia muita ongelmia, kuten kommunikaatioon, syömiseen ja oppimiskykyyn vaikuttavia erityisvaikeuksia. Tetraplegian syynä on useimmiten vaikea synnytykseen liittyvä hapenpuute tai aivoverenvuoto.

Dystonia tetraplegica tarkoittaa, että esiintyy äkillisiä lihasjännityksen vaihteluja matalasta korkeaan. Vuorottelevat lihasjännitystilat voivat olla kivuliaita ja ne häiritsevät kehon asennon ja liikkeiden hallintaa. Vaikean liikuntavamman lisäksi esiintyy huomattavia nielemisen, puheen tuoton ja myös hengityksen vaikeuksia. Syynä on useimmiten vastasyntyneen vaikea hapenpuute.

Miten tuen liikuntavammaista nuorta opiskelussa?

- Motorinen vamma rajoittaa jossain määrissä toimintakykyä – ensimmäiseksi selvitä opiskelijan omat kyvyt ja voimavarat opiskelun etenemisessä
- Erityisen tärkeä on tutustua apuvälineisiin ja niiden käyttöön. Rohkaise opiskelijaa käyttämään niitä mahdollisimman paljon itsenäisen työskentelyn tukemiseksi
- Hyödynnä opiskelussa tietotekniikkaa.
- Auta alkuun mutta älä tee puolesta
- perehdy opiskelijan taitoihin ja mielenkiinnon kohteisiin, joiden kautta pystyt motivoimaan opiskelijaa työskentely

- Rauhallinen oppimisympäristö
- Ohjaa, tue ja kannusta itsenäiseen työskentelyyn
- Anna aikaa tehtävien tekemiseen
- motivaation ja tarkkavaisuuden ylläpitämiseksi vaaditaan motivoitunutta ja innostavaa ohjaajaa/avustajaa – tämä pätee kaikkien erityisryhmien ohjauksessa
- varmista että opiskelun ympäristö on esteetön ja kaikki tarvittavat apuvälineet ovat saatavilla
- Kohtelee ikätasoisesti

MMC elikkä selkäydinkohju

MMC on synnynnäinen selkärangan ja ytimen epämuodostuma. Selkäydinkalvot ja selkäydin voivat pullistua ulospäin kohjuksi. MMC – vammaan liittyvät oireet vaihtelevat paljon vaikeusasteeltaan riippuen kohjun sijainnista ja laajuudesta. Valtaosalla häiriö rajoittuu lantion ja alaraajojen alueelle. Oireet ovat sitä vaikeampia mitä ylemmänä selkärangassa kohju sijaitsee ja mitä suurempi se on.

Useimmiten MMChen liittyy myös hydrokefalia eli aivo-selkäydinnestekierron häiriö.

Voi aiheuttaa lisäongelmana

- motorista kömpelyyttä
- näönvaraisen hahmottamisen vaikeutta ja oppimisongelmia
- abstraktin kielellisen ilmaisun vaikeutta
- epilepsiaa
- enneaikaisen puberteetin
- läheisriippuvuutta
- esiintyy asperger – tyyppisiä yksittäisiä kiinnostuksen kohteita

Yleisin hoito hydrokefalukseen on suntin asentaminen, mikä estää nesteen virtaamisen väärän suuntaan ja säädelle nesteenvirtausta paineen perustella. Suntti on ihon alla kulkeva venttiilillä varustettu silikoninen letku, jonka yläpää sijoitetaan sivuaivokammion ja alapää vatsaonteloon.

Lisäksi MMC - een liittyy aina virtsateiden ja suolen toimintahäiriöt.

Miten tuen MMC – nuorta?

- tarvitse tukea tehtävien aloittamisessa
- Ohjaa, tue ja kannusta itsenäiseen työskentelyyn

- Anna aikaa tehtävien tekemiseen
- motivaation ja tarkkavaisuuden ylläpitämiseksi vaaditaan motivoitunutta ja innostavaa ohjaajaa/avustajaa – tämä pätee kaikkien erityisryhmien ohjauksessa
- varmista että opiskelun ympäristö on esteetön ja kaikki tarvittavat apuvälineet ovat saatavilla
- Kohtelee ikätasoisesti
- hygieniasta huolehtiminen on hankala, tarvitse muistutusta ja apua peseytymisessä
- huolehti säännöllisestä katetroinnista

Lihassairaudet, Duchennen lihasdystrofia

Duchennen lihasdystrofia on geenimutaatiosta johtuva lihasrappeumatauti, mitä esiintyy vaan pojilla. Invalidisoiva, parantumaton sairaus, joka johtaa etenevään lihasheikkouteen ja liikuntavammaisuuteen. Sairaus ilmenee lisääntyvänä lihasheikkoutena usein jo ennen kouluikää ja ajan myötä aiheuttaa liikuntarajoitteisuutta. Pyörätuolin tarve on yleistä jo ennen teini – ikää. Elinikä on huomattavasti lyhentynyt, elinikä odote on 20 -30 vuotta. Liitännäsairauksina on sydänongelmat ja sairauden pitkälle edetessä uniapnea ja hengitysvaikeudet.

Miten tuen opiskelussa?

- sairauden takia käsien liikkeet heikentyvät, liikerata pienentyy, tarvitse apua asioiden esille ottamisessa.
- Hyödynnä opiskelussa tietotekniikkaa.
- Ohjaa, tue ja kannusta itsenäiseen työskentelyyn
- Anna aikaa tehtävien tekemiseen
- varmista että opiskelun ympäristö on esteetön ja kaikki tarvittavat apuvälineet ovat saatavilla
- esiintyy asperger – tyyppisiä yksittäisiä kiinnostuksen kohteita
- Lihasdystrofia on nopeasti etenevä sairaus, sen takia voi esiintyä erilaisia pelkotiloja ja masennusta.
- Kohtelee ikätasoisesti

Puhevamma

Puhevammaisella ihmisellä tarkoitetaan kuulevaa ihmistä, joka ei tule arjen kommunikointitilanteissa toimeen puheen avulla. Hänen on vaikea tuottaa tai ymmärtää puhetta. Usein puhevammaan liittyy myös lukemisen - ja kirjoittamisenvaikeuksia. Eriasteiset kommunikointivaikeudet voivat olla synnynnäisiä ja liittyä esimerkiksi CP-oireyhtymään, kehitysvammaisuuteen, autismin kirjon muotoihin tai lasten kehityksellisiin kielihäiriöihin.

Myös puhevammaisella opiskelijalla on tasavertainen oikeus osallistua erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin, ryhmätyöskentelyyn jne. Ihmisillä on luontainen tarve olla toistensa kanssa.

Kommunikoinnin esteitä voidaan lieventää kuntoutuksen lisäksi apuvälineillä ja kanssaihminen toiminnalla. Kommunikoinnin apuvälineet mahdollistavat viestien tuottamisen kuvilla, bliss-symboleilla ja kirjoittamalla. Apuvälineitä voidaan tarvita myös tiedon hankkimisessa ja välittämisessä sekä oppimisessa ja itsenäisessä toiminnassa. Apuvälineet hankitaan pääsääntöisesti lääkinnällisenä kuntoutuksena julkisen terveydenhuollon toimesta.

Puhevammaisen tukeminen opiskelussa

- toimi oppilaantahtisesti, anna aikaa kertoa omista ajatuksista
- perehtyy opiskelijan vaihtoehtoiseen kommunikaatiokeinoon, pyydä perehdytystä koska jokainen kommunikaation välinne on yksilöllisesti suunniteltu opiskelijan tarpeiden mukaan
- hae kontaktia katseella tai kosketuksella
- varmista yhteinen ymmärrys
- odota – avusta tarvittaessa, älä tee puolesta
- avusta viestin muodostamisessa ja tarvittaessa vie viesti eteenpäin keskustelun toiselle osapuolelle
- ole läsnä, rauhallinen ja kiireetön
- reagoi tai vastaa aina
- kannusta keskusteluun ja apuvälineiden käyttöön
- varmista että apuväline on asiakkaalla aina saatavilla
- älä teeskentele ymmärtäväsi, jos et ymmärrä
- tarkista, että oma viestisi meni perille tarkoittamallasi tavalla

Motivoi opiskelijaa käyttämään kommunikointia varten mahdollisemman paljon kommunikaatiolaitetta, että hän saisi samanlaisen mahdollisuuden osallistua keskusteluun kuin muut. Valitettavasti puuttuva kommunikaatio tuo haasteita matkaan, ystävyyssuhteita on vaikeampi luoda, kun aina ei pysty ilmaisemaan itseänsä samalla tavalla tai on hitaampi, kun muut. Sen takia anna aikaa kertoa ajatuksista äläkä pidä kiirettä. Jokainen on yhtä arvokas, kun muut, myös puhevammainen.

Kommunikoinnin apuvälineet

Kommunikoinnin apuvälineen tulee vastata juuri kyseisen asiakkaan tarvetta ja toimintakykyä. Apuvälineen käyttö edellyttää myös huolellista käytön ohjausta sekä puhevammaiselle henkilölle, että lähi-ihmisille.

Kommunikointitaulut ja -kansiot (bliss – kansio, AAC – kansio, erilaiset kuvakansiot) ovat manuaalisia kommunikoinnin apuvälineitä, joiden avulla viestit tuotetaan kuvista, symboleista, kirjaimista ja sanoista.



AAC – kansio

Kommunikointikansio soveltuu henkilöille, jotka tarvitsevat yksittäisiä kommunikointitauluja laajemmat viestintämahdollisuudet. Avustajalla on aktiivinen rooli kansion käytössä. Ensisijaisesti se vaatii kunnon perehdytystä, aikaa koska menetelmänä tämä on hitas ja sitä ei pysty käyttämään ilman avustajan aktiivista tukea.

Sähköiset kommunikaatiovälineet

Sähköiset kommunikaatiovälineet ovat yleistyneet ja niitä on käytössä enemmän ja enemmän. Lisäksi ne mahdollistavat itsenäisemmän ja sujuvamman keskustelu ja avustajan ei tarvitse olla aina tukemassa.

Pyörätuolin integroitu tietokone

Tablet-tietokoneeseen asennetaan puheohjelmisto. Käyttäjä kirjoittaa haluamansa tekstin ruutunäppäimistöllä, ja teksti voidaan puhuttaa yhdellä painikkeen painalluksella. Avustajan rooli on lähinnä kannustaa opiskelijaa käyttämään kommunikaattoria ja huolehtia että laite on saatavilla, kun sitä tarvitaan.



Katseohjauksella ohjattava tietokone esim My- tobii

Mytobii - kommunikaattori on tarkoitettu niille asiakkaille joiden kädet eivät toimi kunnolla, esim. cp – vamma tai muun sairauden takia, mutta he pystyvät kontrolloimaan katsettaan.

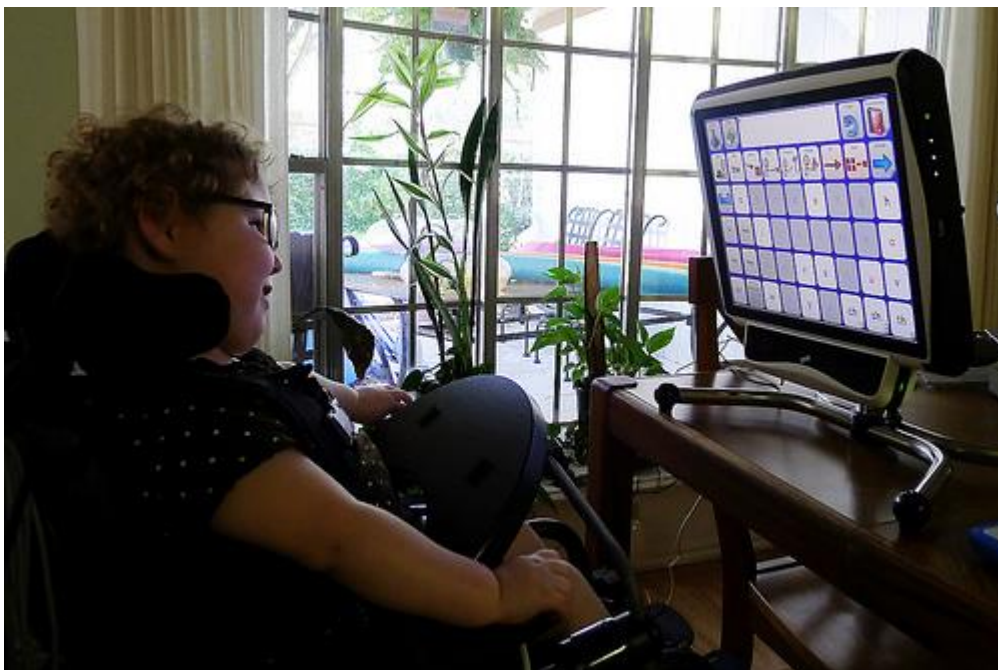
Saman tyyppinen puheohjelmisto, kun esim. tableteissa, eroa tabletista siinä, että opiskelija ohjaa/ kirjoittaa tekstiä katseohjauksella.

Mytobii on mahdollista kiinnittää aisan avustuksella pyörätuolin, opiskelija pystyy käyttämään konetta niin opiskelussa, kun päivittäisessä keskustelussa, netin käytössä. Kommunikaattori säädetään opiskelijan silmien korkeudelle. Infrapunakamera ja liiketunnistin kalibroidaan toimimaan yhdessä, että tunnistaisit pienemminkin silmä-



riksen liikkeit.

Pöytätelineen avulla laite voidaan asentaa esimerkiksi työpöydälle tarkasti täsmälleen haluttuun katselukulmaan tai etäisyydelle. Pikalukituksen avulla laite voidaan siirtää nopeasti esimerkiksi pyörätuolin ja pöydän välillä.



Mielenterveyden häiriöt

Mielenterveyden häiriöillä tarkoitetaan mielenterveyden poikkeamista tavanomaisesta. Voivat esiintyä lievinä tai vaikea – asteisena. Vakavimmat saavat vammauttaa ihmisen lähes kokonaan ja sulkea hänet työelämän, yhteiskunnan toimintojen ja sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle. Minkään yksittäisen tekijän ei katsota aiheuttavan mielenterveyden häiriötä, vaan kyse on useiden tekijöiden summasta. Usein jokin stressitekijä (esim. koulukiusaaminen, oppimisvaikeudet jne) voivat laukaista mielenterveyden häiriön.

Psykkistä tukea tarvitsevan opiskelijan tukeminen

- välitön reagointi asioihin, kerro havainnoinnista opettajalle, yhteys opiskelijanhuoltoon
- pyri luomaan luottamuksellinen ja avoin suhde
- ole läsnä ja keskustelu
- ota selvää opiskelijan voimavaroista ja hyödynnä niitä opiskelussa
- vahvista opiskelijan itsetuntoa
- seuraa ja havainnoi jaksamista
- mahdollista opiskelu

Päivittäisissä toiminoissa avustaminen

Validia Ammattiopistossa opiskele yhteensä noin 600 opiskelija niistä vaikeimmin vammaisia opiskelijoita n 70. Niistä noin puolet asuu asuntolassa ja tarvitse runsaasti apua päivittäisissä toiminoissa.

Päivittäiset toiminnot ovat:

- Peseytymisessä ja pukeutumisessa avustaminen
- Ruokailussa avustaminen
- Liikkumisessa avustaminen
- WC – toiminnoissa avustaminen
- Asioinnissa avustaminen

Avustajan, tarvittaessa myös ohjaajan tehtävä on tukea opiskelija päivittäisissä toiminoissa. Tärkeä on ensimmäiseksi selvittää minkälaista tukea opiskelija tarvitse.

Tästä löytyy apukysymyksiä selvittämäksi opiskelijan päivittäinen tuen tarve:

Pystytkö itsenäisesti pukemaan vaatteita päälle?

Tarvitsetko apua vessassa ja peseytymisessä?

Pystytkö itsenäisesti syömään?

Pystytkö itsenäisesti kelamaan tai liikkumaan sähköpyörätuolilla?

Pystytkö kirjoittamaan käsiin?

Minkälaista tukea tarvitset opiskelussa?

Minkälaisia apuvälineitä Sinulla on käytössä?

Lisäksi opiskelija avuntarpeen selvittämiseksi voi pyydä apua hyvinvointiohjaajilta, opettajalta, lähiverkostolta (vanhemmat, huoltajat) ja asuntolan ohjaajilta.

Opiskelijoilla on päivittäin käytössä erilaisia apuvälineitä. Tähän koon yhteen päivittäin käytössä olevat apuvälineet ja niiden käyttötarkoituksen.

Muista: apuvälineet ovat henkilökohtaisia ja ne ovat tehdyt yksilöllisesti opiskelijan tarpeita huomioon ottaen. Jos apuväline rikkoutu niin ilmoita asiasta opiskelijan hyvinvointipalvelunohjaajalle tai opettajalle, että apuväline saataisi pikaisesti korjattavaksi.

Vaikeimmin vammaisten opiskelijoiden huoneessa on käytössä opiskelijoilla sähkö-sänky, säädettävät pöytätasot, henkilönostin ja ympäristölaite.

Sähkösäsky helpottaa vammaisella sopivan asennon tukemista nukkumisessa, lisäksi asento tukemiseksi voidaan käyttää erialisia tyynyjä. Sivulaitat ovat nostettavissa ylös.



Henkilönostimia on käytössä kahdenlaista

- siirrettävä nostolaite
- kattonosturi

Henkilönostimilla tarkoituksena on taata opiskelijan turvallinen siirtäminen paikasta toiseen. Nostimen käyttö vähentää avustajan fyysistä kuormitusta, perusperiaatteena on välttää opiskelijan nostamista käsivoimin ja työskentelyä huonossa asennossa.



Siirrettävä nostolaite



Kattonosturi

Ympäristöhallinta laitteita on erilaisia, enemmän tukea tarvitsevalle opiskelijalle on mahdollista asentaa 36 erilaista toimintoa esim: ovien avaus, hissien tilaaminen, huoneen valaistus, tv -, digiboksin ohjaus. Pikosystemisillä ohjaamilla (kaksi painiketta) tyypillisimpiä ohjauskohteita ovat huoneiden ovet, hissien ohjaus.



Suihkutuolit ovat yleensä suunniteltu asiakkaan tarpeita huomioon ottaen. Opiskelija tuo oman tuolin mukaan, kun asustele asuntolassa. Suihkutuoli on tarkoitettu käytettäväksi kosteassa tiloissa hygienitarkoituksiin (peseytyminen, wc – käynti).



Seisomatelineet on tarkoitettu pystyasennon harjoittamiseen. Teline parantaa lantion, polvien ja nilkkojen asentoa sekä liikeratoja, ja näin edistää myös hyvän tasapainoisen seisoma-asennon löytämistä. Seisoma-asento parantaa verenkiertoa, torjuu liialta istumisesta johtuvaa kipua ja vähentää siitä johtuvaa lihasjännitystä, sekä lisää vartalon toiminnallisuutta. Seisomatelineita on saatavilla sekä sähkötoimisia että manuaalisia seisomatelineitä, lisäksi voi olla integroidut sähköpyörätuolit.



Ruokailussa avustaminen:

Lähtökohtana on, että opiskelija syö itse, jos kuitenkin tämä ei ole mahdollista niin avustaminen tapahtuu opiskelijan toiveiden mukaisesti. Opiskelija itse päättää mitä hän syö ja kuinka paljon. Ruokailuun varataan riittävästi aikaa ja opiskelijalla annetaan syödä omaan tahtiinsa. Syöttäessä huolehti, että ruoka ei ole liian kuuma tai ei jäähtyy ja tarjoillaan pieniä annoksia kerralla.



Apuvälineisin perehtyminen vie oman aikansa, ota aikaa ja perehtyy hyvin opiskelijan apuvälineisiin ja tuen tarpeisiin.

Apua asuntolassa tapahtuvan avustamisen ja apuvälineisin voi pyydä asuntola palveluvastaavalta **Elina Väisänen 044 765 0550**, hänet tavoittaa Einolan 1 kerroksen asuntolaohjaajien työhuoneesta.

Koulupäivänä tapahtuvasta avustamisesta ja tukitoimista vastaa palveluvastaava **Kati Kalke 044 765 0582**, hänen työhuone on Kuntola rakennuksessa.

